

INTERREGIONALE FINANCIËLE STROMEN IN BELGIË

RAPPORT 2:

UPDATE 2000-2023 & PROGNOSES 2024-2028

WILLEM SAS, TOM TRUYTS & FRANCESCO PASCUCCI

UNIVERSITY OF STIRLING – KU LEUVEN – UCLOUVAIN SAINT-LOUIS BRUXELLES

APRIL 2024

Inhoudstafel

Samenvatting.....	2
1. Inleiding	4
2. Wat zijn interregionale financiële stromen?	5
3. Omvang en samenstelling van de financiële stromen vanuit Vlaanderen	7
3.1 Totale financiële stromen.....	8
3.2 Financiële stromen uit de federale inkomsten en uitgaven.....	10
3.3 Financiële stromen uit de inkomsten en uitgaven van de sociale zekerheid (RSZ)	11
3.4 Dotatiestromen	13
4. Evolutie van de financiële stromen van 2000 tot 2028.....	14
5. Interestlasten uit de federale staatsschuld	18
6. Verschillen met update van 2021.....	21
7. Referenties	25
Appendix A: Financiële stromen in detail: uitsplitsing, inkomensijking & ambtenarenlonen	26
Appendix B: Keuze van het ijkpunt.....	34
B.1 De bevolkingsmethodiek (bevolkingsijking)	35
B.2 De inkomensmethodiek (inkomensijking).....	36
B.3 Een algemene formule	37
Appendix C: Interestlasten uit de federale overheidsschuld	41

SAMENVATTING

In juli 2017 publiceerden prof. Dr. A. Decoster en prof. Dr. W. Sas (KULeuven, Departement Economie) hun studie over de interregionale financiële stromen in België die voortvloeien uit de federale begroting, uitgevoerd op basis van een door hen ontwikkeld monitoringmodel (genaamd Moniflow) dat jaarlijkse updates toelaat.¹ De Vlaamse Overheid verzorgde reeds twee updates van het model.²

De derde update van Moniflow, voor de periode 2000-2022, werd samengevat in ons vorige rapport.³ We kozen doelbewust voor de periode tot 2022 omdat we hiervoor hoofdzakelijk konden terugvallen op beschikbare administratieve gegevens om de impact van de pandemie voor het eerst in detail in kaart te brengen. In dit tweede rapport breiden we die update uit tot 2023, en maken we bovendien prognoses tot 2028. We bespreken ook uitvoerig waarom de interestlasten op de federale staatsschuld niet in een jaarlijkse transferberekening thuishoren.

Op vraag van de opdrachtgever, werden de berekeningen op twee manieren uitgevoerd. Enerzijds wordt de bevolkingsijking gehanteerd, waarbij de financiële stromen berekend worden op basis van gewestelijke bevolkingsverhoudingen. Anderzijds wordt ook de inkomensijking gehanteerd, die de federale inkomsten en uitgaven afweegt op basis van de bijdrage die een gewest levert aan de federalen inkomsten.⁴

De absolute bedragen (voor 2023) van de interregionale stromen die op deze verschillende manieren berekend werden, staan, ter illustratie, in onderstaande Tabel 1. Een volledig beeld van de financiële stromen, zowel in absolute getallen als in percentages van het Bruto Binnenlands Product (BBP) als in per capita termen, is terug te vinden in de tabellen in Appendix A. In deze tabellen is de lagere uitgaande financiële stroom vanuit het Vlaamse Gewest naar de andere gewesten in 2020 ook duidelijk zichtbaar. Deze daling wordt voornamelijk verklaard door de lagere fiscale en parafiscale inkomsten van de federale overheid, veroorzaakt door de COVID-19 crisis, alsook door de overbruggingsrechten toegekend aan zelfstandigen om de crisis op te vangen. Door het forse economisch herstel in 2021-2023 nemen de transfers vanuit het Vlaamse Gewest echter wel weer fors toe tot de bedragen zichtbaar in Tabel 1.

Ook zien we in de tabellen in Appendix A dat in termen van het Bruto Binnenlandse Product (BBP), hetgeen de beste vergelijkingsbasis vormt, de stromen vanuit Vlaanderen gestaag blijven afnemen overheen de hele periode 2000-2028. Dit bevestigt de hoofdconclusie van het basisrapport uit 2017. Opvallend is ook de toename van de stromen vanuit Brussel vanaf 2015/2016. Drukken we de stromen uit in per capita termen, dan springt die netto uitgaande stroom nog meer in het oog, en wordt deze zelfs groter dan de Vlaamse. De reden hiervoor ligt hoofdzakelijk bij de relatief

¹ We verwijzen in wat volgt naar deze studie als het 'basisrapport'. Dit rapport kan vrij worden geraadpleegd: <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/66002>

² De laatste update van de Vlaamse overheid valt te vinden op: <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/47064>

³ Dit eerste rapport valt te vinden op: <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/61031>

⁴ Op vraag van de opdrachtgever werden de stromen thans berekend met én zonder de ambtenarenlonen in de perimeter van de analyse.

jongere bevolking van het Brusselse Gewest en de lagere pensioen- en gezondheidszorguitgaven daaruit volgend, samen met de hogere inkomsten uit de vennootschapsbelasting. Ook dit herbevestigt één van de conclusies volgend uit de studie van 2017. We gaan in dit rapport dieper in op elk van deze vaststellingen, en de onderliggende drijfveren.

Tabel 1: Financiële stromen in 2023 volgens de verschillende methoden

<i>Financiële stromen in 2023 in miljoenen € (kettinprijzen⁵ / lopende prijzen)</i>	Vlaamse Gewest	Waalse Gewest	Brusselse Gewest
Bevolkingsijking, inclusief ambtenarenlonen	6913 / 8525	-9061 / -11121	2148 / 2596
Bevolkingsijking, exclusief ambtenarenlonen	6607 / 8148	-8548 / -10489	1941 / 2341
Inkomensijking, inclusief ambtenarenlonen	6577 / 8111	-8746 / -10734	2169 / 2623
Inkomensijking, exclusief ambtenarenlonen	5859 / 7226	-7846 / -9629	1987 / 2403

Tabel 1 illustreert ook duidelijk dat de exploderende inflatie de stromen in lopende prijzen (volgende de bevolkingsijking, inclusief ambtenarenlonen) naar grotere hoogten jaagt, tot 8,5 miljard € in 2023. Het verschil tussen deze stromen uitgedrukt in nominale termen (i.e. in lopende prijzen) en reële termen (in kettinprijzen gecorrigeerd voor inflatie) neemt dan ook stelselmatig toe, tot maar liefst 1,6 miljard € in 2023. Om deze reden, en om de leesbaarheid van deze studie te optimaliseren, werken we in wat volgt hoofdzakelijk met de gecorrigeerde bedragen in kettinprijzen volgens de bevolkingsijking inclusief ambtenarenlonen.

⁵ Deze bedragen werden gecorrigeerd voor inflatie, met als basisjaar 2015.

1. INLEIDING

Het basisrapport van Decoster & Sas dateert van 2017 (het ‘basisrapport’ in wat volgt), en bood een analyse van de financiële stromen tussen de drie Belgische gewesten vervat in de inkomsten en uitgaven van de federale overheid. Naast een actualisering van vroegere berekeningen, lag de meerwaarde van de studie in de volgende zaken:

- Een consistente berekening van de interregionale stromen voor de periode 2000-2020. Daarbij werd een monitoringmodel ontwikkeld, ‘Moniflow’ genaamd.
- Op vraag van de stuurgroep van het project (waarin de Nationale Bank, het Federal Planbureau, de RSZ, de Vlaamse Overheid, en het kabinet van de Vlaamse Minister-president vertegenwoordigd waren), werden de berekeningen op twee manieren uitgevoerd. Een eerste methode legt de financiële stromen bloot op basis van gewestelijke bevolkingsverhoudingen, en is in het verleden o.a. toegepast door de Nationale Bank (NBB). Hierbij wordt de omvang van de federale inkomsten en uitgaven in een gewest afgewogen ten opzichte van het bevolkingsaandeel van dat gewest (**bevolkingsijking**). De tweede methode weegt de federale inkomsten en uitgaven af volgens de bijdrage van een gewest tot de federale inkomsten (**inkomensijking**). Beide methoden werden toegepast op dezelfde data en dezelfde inkomsten en uitgaven van de gehele federale overheid (i.e. de ‘perimeter’ van de berekening). We verwijzen naar paragraaf 2 en Appendix B van dit rapport voor een uitgebreide toelichting van deze methodologie.
- De perimeter was op bepaalde punten meer uitgebreid dan in eerdere studies: de roerende voorheffing wordt onder de loep genomen en aan de uitgavenzijde wordt er verder gekeken dan de sociale zekerheid en sociale voorziening. Zo maken de subsidies aan bedrijven – zoals de subsidies voor overuren, nacht & ploegenarbeid, de doelgroepenverminderingen of de Sociale Maribel subsidies – ook deel uit van de perimeter. Bovendien werden de federale ambtenarenlonen ook apart beschouwd. Dit onderscheid werd gemaakt omdat er niet altijd een consensus bestaat rond de perimeter. Volgens één perspectief, onder andere gehanteerd door de Nationale Bank, kunnen financiële stromen enkel berekend worden binnen de overheidsuitgaven of inkomsten die bestaan uit individuele *overdrachten*, dat wil zeggen betalingen zonder rechtstreekse tegenprestatie. De ambtenarenlonen hebben bijvoorbeeld wel een directe tegenprestatie, zijnde de geleverde arbeid. Aan de andere kant kan er moeilijk een individuele overdracht gezocht worden in de dotatiefinanciering, vennootschapsbelasting of de roerende voorheffing. Om deze redenen maken we de perimeter in dit rapport zo breed mogelijk, zodat alle perspectieven aan bod kunnen komen.
- Het basisrapport ging gedetailleerd in op de redenen waarom eventuele stromen berekend uit de interestlasten op de federale staatsschuld **niet** thuishoren in een jaarlijkse berekening van de stromen. We hernemen en verduidelijken deze punten in paragraaf 5 van dit rapport, en geven de technische achtergrond mee in Appendix C.

Voor de update in dit rapport baseren we ons op hetzelfde monitoringmodel, en dezelfde benadering. Alle data werden geactualiseerd maar er werden ook enkele nieuwe bronnen gebruikt. Dit geeft vooral voor de stromen uit de gezondheidszorg en de vennootschapsbelasting een verschillend beeld vergeleken met vorige updates, uitgevoerd door de Vlaamse Overheid, en

verbetert de relatieve positie van Brussel aanzienlijk. Paragraaf 6 van dit rapport gaat dieper in op deze verschillen.

Voorts komt de finale impact van de COVID-19 crisis in 2020 duidelijk naar boven in deze update, aangezien de overgrote meerderheid van de administratieve gegevens beschikbaar waren t.e.m. 2023. In 2020 leidden de COVID-19 crisis en de inperkingsmaatregelen om besmettingen tegen te gaan tot een forse recessie van de Belgische economie. Geen enkel gewest werd gespaard. Er is om die reden op diverse financiële stromen een duidelijke impact waar te nemen, wat we beschrijven in paragraaf 3 van dit rapport, toegespitst op het Vlaamse Gewest, maar ook in paragraaf 4 hetgeen een algemeen beeld schetst.

We voeren in dit rapport tenslotte niet alleen een update uit op basis van gerealiseerde administratieve gegevens, maar kijken ook naar de toekomst. Op basis van eigen projecties volgend uit ons micro-simulatiemodel Fantasi-D voor de Personenbelasting, maar vooral op basis van projecties afkomstig van het Federaal Planbureau wat betreft inflatie, groei en demografie, maken we prognoses tot 2028.⁶ Deze bevestigen de trends blootgelegd in het basisrapport en ons eerste rapport: uitgedrukt in % van het BBP nemen de stromen vanuit Vlaanderen naar Wallonië af. De stijgende bijdrage vanuit het Brussels Gewest zet zich tevens door, en is meteen de reden waarom de Waalse instroom trager afneemt dan de Vlaamse uitstroom. De vergrijzing, die meer toeslaat in Vlaanderen, vormt hier de hoofdreden, samen met de stromen uit de vennootschapsbelasting. Paragraaf 4 gaat ook hier dieper op in.

2. WAT ZIJN INTERREGIONALE FINANCIËLE STROMEN?

De door ons berekende financiële stroom staat niet in één of andere begroting, en valt niet terug te vinden in officiële documenten. Anders zouden die niet moeten berekend worden. Het gaat dus niet om expliciete bedragen van ‘enveloppes’ die - bijvoorbeeld door Vlaanderen - aan Wallonië ter beschikking gesteld worden. De berekende financiële stroom tussen de drie gewesten is hoofdzakelijk een heel specifieke manier om naar verschillen tussen *mensen* te kijken.

Sommige mensen hebben een hoger inkomen dan anderen. In de personenbelasting kiezen we ervoor om rijken gemiddeld meer belastingen te laten betalen dan mensen met een lager inkomen. Dat noemen we doorgaans ‘progressiviteit’. De financiële stroom die volgt uit de personenbelasting wordt berekend door de betaalde belasting voor elke burger te vergelijken met het federaal gemiddelde. We geven een voorbeeld.⁷ Gemeten op basis van het belastbaar inkomen in de aangifte betalen de 50% armste Belgen gemiddeld 927 € belasting in 2015.⁸ Mensen uit de rijkste helft betalen gemiddeld 13659 €, en het federaal gemiddelde bedraagt 7293 €. Wie meer betaalt dan het

⁶ Dergelijke projecties zijn weliswaar onderhevig aan onzekerheid, maar kunnen op korte termijn als redelijk betrouwbaar beschouwd worden mits het uitblijven van onverwachte schokken.

⁷ Berekend op basis van de fiscale aangiften voor aanslagjaar 2015 zoals gepubliceerd op de website van FOD Economie.

⁸ Dit is een bedrag *per fiscale aangifte*. Niet te verwarren met een bedrag per hoofd van de bevolking, die we in tabel 2 gebruiken.

gemiddelde, “draagt bij”. Wie minder betaalt dan het gemiddelde, is “ontvanger”. De keuze voor progressiviteit in ons systeem van personenbelasting zorgt op die manier voor miljoenen kleine financiële stroompjes tussen alle burgers van dit land. Van rijke Vlamingen naar arme Brusselaars, maar ook van rijke Walen naar arme Vlamingen, van rijke West-Vlamingen naar arme West-Vlamingen, enz. **In de benadering van ‘financiële stromen tussen de gewesten’ worden die miljoenen micro-stroompjes opgeteld per gewest.** We geven hieronder een cijfervoorbeeld.

Dezelfde redenering gaat op voor bijdragen én uitkeringen in de sociale zekerheid. Daar hebben we een systeem uitgebouwd waarbij mensen bijdragen betalen als ze werken, om verzekerd te zijn als zich werkloosheid, ziekte of inactiviteit voordoet. Ook die bijdrage staat in verhouding tot het inkomen, in dit geval tot het arbeidsinkomen. Ze is wel proportioneel, in plaats van progressief zoals de personenbelasting. Mensen krijgen de uitkering als het ‘schadegeval’ zich voordoet. Ook hier vinden we bij alle mensen afwijkingen van wat er gemiddeld bijgedragen of ontvangen wordt. Er ontstaan opnieuw miljoenen financiële stromen: goed betaalde werknemers betalen meer sociale bijdragen dan gemiddeld, en mensen die geen bijdragen betalen zoals zieken, werklozen of gepensioneerden betalen minder dan gemiddeld. Een werkloze Vlaming krijgt meer uitkering dan gemiddeld, een werkende uit Waals-Brabant krijgt minder dan gemiddeld. Ook deze miljoenen afwijkingen van het gemiddelde kunnen we optellen per gewest. Voor deze drie belangrijke onderdelen berekenen we in Tabel 2 ter illustratie de afwijking van het federaal gemiddelde.

Tabel 2: Gemiddelde betaalde belasting in 2017 (in €)

<i>Gemiddelde voor inwoners van</i>	Personenbelasting	Sociale Bijdragen	Sociale Uitkeringen⁹
Vlaamse gewest (VL)	3422	5601	6776
Waalse gewest (WAL)	2876	4700	6773
Brusselse gewest (BRU)	2424	4511	5212
Federatie	3139	5198	6609
Afwijking tussen VL en Federatie	283	403	-167

Noot: In de tabel duiden blauwe cijfers op ‘meer bijdragen dan gemiddeld’ of ‘minder ontvangsten dan gemiddeld’, rode cijfers staan voor ‘minder bijdragen dan gemiddeld’ of ‘meer ontvangsten dan gemiddeld’

In 2017 betaalt een inwoner van de Belgische federatie gemiddeld 3139 € personenbelasting, en 5198 € sociale bijdragen. De uitkeringen bedragen gemiddeld 6609 €. Zoals gezegd verbergt dit gemiddelde miljoenen verschillende bijdragen en uitkeringen. Als we die individuele afwijkingen t.o.v. het gemiddelde optellen per gewest, dan bekomen we dat in Vlaanderen gemiddeld 3422€

⁹ De hogere bijdrage dan gemiddeld aan Vlaamse en Waalse kant wat betreft de sociale uitkeringen komt voort uit de relatieve demografische verschillen tussen de gewesten, waarbij de jongere bevolking van Brussel de verklarende factor vormt voor de lagere uitgaven in de pensioenen en de gezondheidszorg, er voor Vlaanderen relatief hogere uitgaven op te tekenen zijn in de pensioenen, en in Wallonië wat betreft de invaliditeit en de werkloosheid. In de rest van de studie hanteren we een bredere perimeter, met bijvoorbeeld ook dotaties en vennootschapsbelasting inbegrepen in de analyse.

personenbelasting betaald wordt, of 283 € meer dan het federale gemiddelde. In Wallonië wordt er gemiddeld per inwoner 272 € minder personenbelasting betaald. Het zijn deze cijfers die, vermenigvuldigd met het aantal inwoners van de drie gewesten en samen met eenzelfde berekening voor de andere inkomsten en uitgaven beschouwd in de analyse, de “financiële stroom” geven.

In het rapport noemen we de vergelijking met het federaal gemiddelde de ‘keuze van een ijkpunt’. In dit geval is dat een ‘**bevolkingsijking**’. Er zijn ook andere ijkpunten mogelijk. Soms wordt ervoor gepleit om als ijkpunt niet de federale gemiddelden van inkomsten en uitgaven te gebruiken, maar wel het aandeel van een gewest in de inkomsten die in de oefening betrokken worden. Deze alternatieve ijking noemen we ‘**inkomensijking**’ (ook soms ‘juste retour’ genoemd in de publieke debatten). De transfer wordt in dat geval berekend als het verschil in uitgaven die zouden kunnen gebeuren indien we een gewest uitgaven laten doen die in verhouding staan tot haar aandeel in de inkomsten. In de studie hebben we beide ijkpunten gebruikt voor alle berekeningen.

3. OMVANG EN SAMENSTELLING VAN DE FINANCIËLE STROMEN VANUIT VLAANDEREN

Deze paragraaf gaat dieper in op de samenstelling van de financiële stromen en hun onderliggende drijfveren. Alle bedragen vanaf paragraaf 3.2 zijn uitgedrukt in reële termen, of nog, in ‘kettinprijzen’ waarbij het prijsniveau van 2015 wordt gebruikt als basisjaar.¹⁰ We corrigeren met andere woorden voor inflatie om een eerlijke vergelijking toe te laten doorheen de tijd, zoals in paragraaf 3.1 verder wordt toegelicht. Voorts werden alle bedragen in de hoofdtekst van dit rapport berekend op basis van de **bevolkingsijking** (inclusief ambtenarenlonen). Zoals hierboven beschreven steunt die methode op gewestelijke bevolkingsverhoudingen.

In Appendix A geven we ook de bedragen mee berekend volgens de inkomensijking, die beroep doet op de relatieve bijdrage van een gewest tot de federale inkomsten. We werken in Appendix B beide methoden in detail verder uit, en leggen uit waarom de uitgaande stromen hoger uitkomen voor Vlaanderen volgens de bevolkingsijking dan voor de inkomensijking. Kort gezegd is de reden dat de inkomsten opgenomen in de perimeter van de analyse niet noodzakelijk gelijk zijn aan de uitgaven. De ijking heeft in dat geval ook een effect op de manier waarop het (in ons geval) overschot wordt toegekend aan de gewesten. We verwijzen ook naar tabel B2 voor een overzicht van de perimeter.

In wat volgt, bespreken we achtereenvolgens de stromen voortkomend uit de inkomsten en uitgaven van de het federale niveau, het sociale zekerheidsstelsel, en de dotaties toegekend aan de gewesten en de gemeenschappen. Samen vormen deze drie onderdelen immers de totale uitgaven en inkomsten van Entiteit I van de Belgische overheid, op basis waarvan de stromen berekend worden, en waar we mee aanvangen in paragraaf 3.1.¹¹ We geven de subtotaal voor

¹⁰ Dit in navolging van tijdreeksen geleverd door het Federaal Planbureau en de Nationale Bank.

¹¹ Federale bijdragen aan de EU, alsook ontvangsten vanuit de verscheidene EU programma’s en fondsen, houden we buiten de perimeter van de studie. De reden is conceptueel, aangezien het hier gaat om een herverdeling georganiseerd op een hoger overheidsniveau dan het federale, hetgeen dus in se een andere categorie financiële stromen omvat, en bijgevolg past binnen een andere studie.

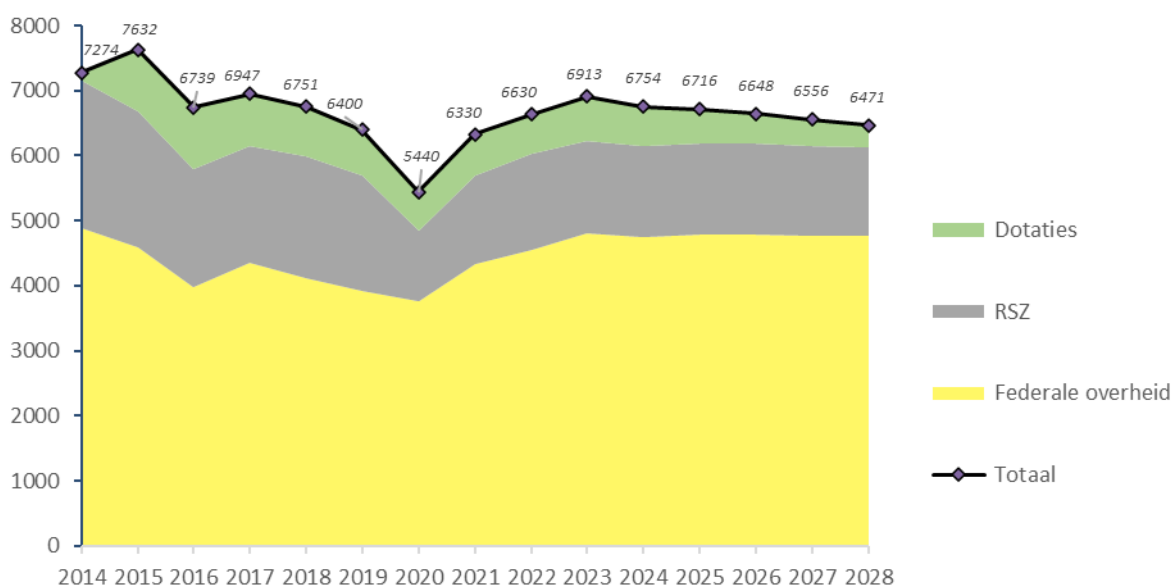
elk gewest in Appendix A, en splitsen die subtotalen in de volgende paragrafen verder uit vanuit een Vlaams perspectief.

3.1 TOTALE FINANCIËLE STROMEN

Gecorrigeerd voor inflatie (in kettingprijzen) bedroegen de uitgaande financiële stromen van het Vlaamse Gewest 5,44 miljard € in 2020. Zoals blijkt uit figuur 1a nemen ze daarna toe tot 6,9 miljard € in 2023, om daarna gestaag af te nemen tot 6,47 miljard € in 2028.

De totale financiële stromen kunnen uitgesplitst worden over drie pijlers: de stromen uit de federale overheid, uit de sociale zekerheid en uit de dotatiefinanciering. We geven in Appendix A de specifieke bedragen in miljoenen € voor alle drie de gewesten. De belangrijkste uitgaande stroom heeft betrekking op inkomsten en uitgaven van de federale overheid. De inkomsten zijn voornamelijk personen- en vennootschapsbelasting, BTW en accijnzen. De uitgaven omvatten ambtenarenlonen en -pensioenen, subsidies aan bedrijven, leeflonen en hulp aan gehandicapten. Met 4,8 miljard € in 2022 maakt deze bron 70% uit van de totale uitgaande financiële stroom. We gaan dieper in op deze pijler in paragraaf 3.2.

Figuur 1a: Totale financiële stromen vanuit het Vlaamse Gewest (in miljoenen €, kettingprijzen)

De financiële stroom uit de sociale zekerheid bevat langs de inkomstzijde vooral sociale bijdragen van werkgevers en werknemers. De uitgavenzijde slaat op sociale uitkeringen, waaronder private pensioenen, werkloosheid, gezondheidszorg en kinderbijslag. Netto vertegenwoordigt deze post een bedrag van 1,4 miljard € in 2023 (20%). We diepen deze verder uit in paragraaf 3.3 onderaan.

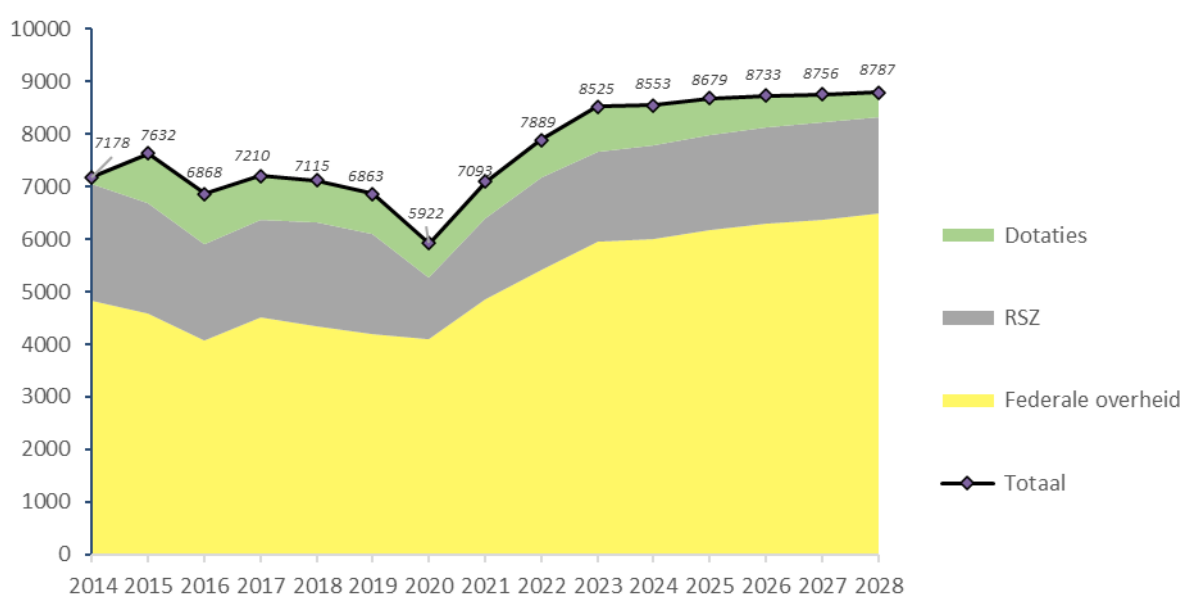
De derde pijler ten slotte is de federale dotatiefinanciering. Deze vertegenwoordigt een financiële uitstroom van 692 miljoen € in 2023 en is daarmee de kleinste pijler (10%). Paragraaf 3.4 bekijkt deze in detail.

Over de gehele tijdsperiode vallen meteen twee dalingen van de uitgaande stromen op: een eerste daling in 2016, en een tweede in 2020. Dit is geen toeval, en een reflectie van zowel de institutionele als de economische context. In 2016 is de impact van de zesde staatshervorming duidelijk merkbaar. De overdracht van bevoegdheden en een kwart van de federale personenbelasting naar de Gewesten & Gemeenschappen maakt dat de stromen uit de RSZ en de federale overheid dalen: ze verdwijnen vanaf 2015 immers uit de perimeter en geven dus geen aanleiding meer tot een financiële stroom. Het betreft bevoegdheden op het vlak van arbeidsmarktbeleid, kinderbijslag, ouderenzorg en gezondheidszorg. Tegelijk ontvangen de regio's via de dotatiefinanciering extra middelen om de bijkomende gefedereerde bevoegdheden te financieren. Deze compenseren de extra uitgaven echter slechts gedeeltelijk waardoor de totale financiële stromen dalen doorheen de tijd.

In 2020, vervolgens, slaat de COVID-19 crisis – en de maatregelen om deze op te vangen – niet alleen een gat in het overheidsbudget, maar ook in de financiële stromen. Ook nu dalen de stromen aanzienlijk, wat hoofdzakelijk te wijten is aan de lagere fiscale inkomsten van de federale overheid, maar ook aan de verdeling tussen de gewesten van de tijdelijke crisismaatregelen, hoofdzakelijk in de werkloosheidsuitkeringen. De volgende paragrafen gaan hier dieper op in.

In figuur 1b zetten we dezelfde financiële stromen uit, maar nu in nominale termen. Het effect van de inflatie zit met andere woorden nu wel vervat in de figuur.

Figuur 2b: Totale financiële stromen vanuit het Vlaamse Gewest (in miljoenen €, lopende prijzen)

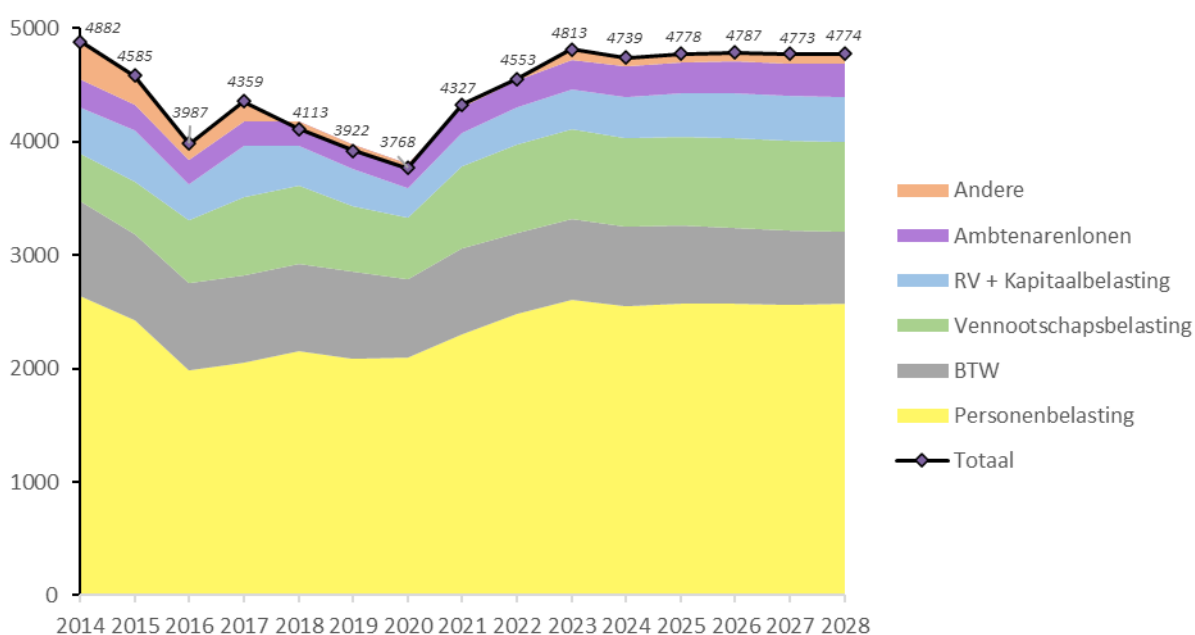
Vergeleken met figuur 1a komt de invloed van de energiecrisis duidelijk naar voren in de scherpere opvering van de uitgaande stromen van 5,9 miljard € in 2020 tot maar liefst 8,5 miljard € in 2023, waarbij inflatie de bedragen effectief 'opblaast'. Na 2023 zien we dat de afname van de stromen in reële termen zelfs gecompenseerd wordt eens we inflatie in rekening brengen. Beide verschillen tonen duidelijk aan dat het veel moeilijker wordt om een onderbouwde vergelijking van de stromen doorheen de tijd te maken wanneer deze uitgedrukt worden in nominale termen. In dat geval moet immers telkens gespecificeerd worden of een bepaalde evolutie het gevolg is van

inflatie of net van een verandering in demografie, werkloosheidsgraad, economische activiteit, etc. Bovendien wordt ook het totale overheidsbudget opgeblazen, en zijn de stromen in verhouding in feite dus niet echt gegroeid om die reden. Hierom wordt voor de analyse in de volgende paragrafen (3.2, 3.3 en 3.4) alleen met de bedragen volgens de bevolkingsijking, inclusief ambtenarenlonen, in kettingprijzen gewerkt. Bij de vergelijking in termen van % van het BBP kan er wel met de bedragen in lopende prijzen gewerkt worden omdat het BBP ook onderhevig is aan inflatie. Deze optie is dan ook de beste vergelijkingsbasis doorheen de tijd, temeer omdat de stromen dan steeds uitgedrukt worden in termen van de economische draagkracht van een land. Dit komt aan bod in paragraaf 4.

3.2 FINANCIËLE STROMEN UIT DE FEDERALE INKOMSTEN EN UITGAVEN

De financiële stromen uit de federale overheid bestaan vooral uit stromen van de personenbelasting (2,6 miljard € in 2023), gevolgd door de BTW en de vennootschapsbelasting, respectievelijk 708 miljoen € en 793 miljoen € in 2023. Aan uitgavenzijde vinden we vooral de ambtenarenlonen en ambtenarenpensioenen terug.¹²

Figuur 2: Financiële stromen Federale Overheid vanuit het Vlaamse Gewest (in miljoenen €)

Het bedrag uit de personenbelasting daalde in de periode 2014-2016 ten gevolge van de zesde staatshervorming. Ongeveer een kwart van de personenbelasting is naar de gewesten overgeheveld, en verdwijnt dus uit de perimeter. Nadien zien we een toename in 2017 als gevolg van de werkgelegenheids groei. In 2019 stellen we een tempering vast: de inkomsten uit de

¹² In tegenstelling tot vorige updates en het basisrapport, werden alle ambtenarenpensioenen in deze update ondergebracht bij de federale overheid ter berekening van de financiële stromen, en niet deels bij de Sociale Zekerheid. Dit geeft globaal een grotere uitgaande stroom voor Vlaanderen aangezien de opname van ambtenarenpensioenen er lager ligt dan de andere pensioenen, maar het leidt ook in figuur 2 tot de uitdovende, en zelfs licht negatieve stroom in de 'andere' categorie.

personenbelasting liggen lager, gevolgd door een tweede daling in 2020 ten gevolge van de COVID-19 crisis. Nadien nemen de inkomsten uit de personenbelasting opnieuw jaarlijks toe.

De impact van de COVID-19 crisis is ook te zien op alle andere financiële stromen van de federale overheid. Vooral langs de inkomstenzijde is de impact merkbaar: de fiscale en parafiscale inkomsten dalen van 97,8 miljard naar 90 miljard (in kettinprijzen). Door de lagere economische activiteit lopen immers de inkomsten uit de BTW, de vennootschapsbelasting, de roerende voorheffing en de belastingen op kapitaal terug. Enkel de inkomsten uit de personenbelasting namen licht toe.

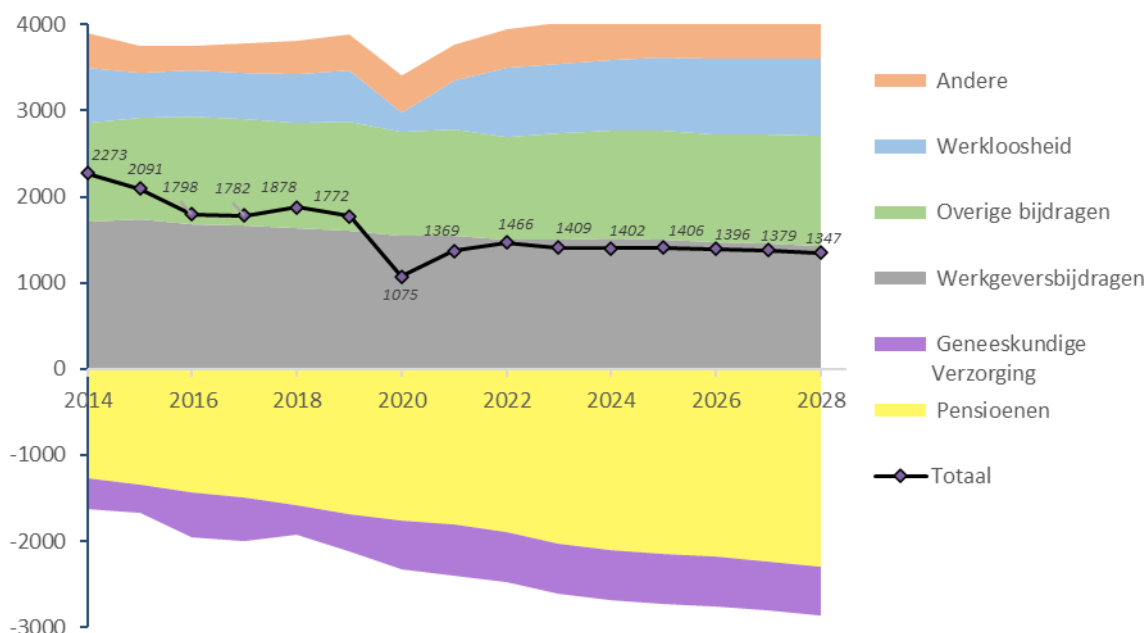
De stromen voortkomend uit de ambtenarenlonen bedragen slechts 257 miljoen € in 2023. De totale financiële stromen uit de federale overheid verhogen daardoor lichtjes tot 4.8 miljard € in 2023. Verder beïnvloedt deze post het beeld van de financiële stromen uit de federale overheid niet wezenlijk.

3.3 FINANCIËLE STROMEN UIT DE INKOMSTEN EN UITGAVEN VAN DE SOCIALE ZEKERHEID (RSZ)

Deze post is een netto uitstroom vanuit het Vlaamse Gewest. Maar dat geldt niet voor alle deelposten: vooral voor pensioenen en in toenemende mate voor uitgaven voor geneeskundige verzorging is er een netto instroom in Vlaanderen.

De instroom voor pensioenen bedraagt 2 miljard € in 2023 en neemt tussen 2014 en 2028 continu toe. De instroom voor geneeskundige verzorging bedraagt 590 miljoen € in 2023. Beide instromen worden echter gecompenseerd door de andere subposten, voornamelijk door stromen uit de werkgevers- en werknemersbijdragen en werkloosheid.

Figuur 3: Financiële stromen Sociale Zekerheid vanuit het Vlaamse Gewest (in miljoenen €)

De werkloosheid omvat naast de werkloosheidsuitkeringen ook de uitkeringen in het kader van brugpensioenen en loopbaanonderbrekingen. Hoewel de transfers vanuit Vlaanderen voor deze 3 componenten in 2019 (voor de start van de COVID-19 crisis) lager zijn dan in 2014, verschilt het verloop. Terwijl de inkomende transfers in het kader van het brugpensioenen en

loopbaanonderbreking continu dalen, verloopt de uitgaande stroom, gelinkt aan de feitelijke werkloosheidsuitkering, veel grilliger (want meer conjunctuurgebonden).

In 2020 laat de impact van de COVID-19 crisis zich voelen op twee manieren. *Enerzijds* via een volume effect in de werkloosheidsuitkeringen, waarbij het *totale* nationale budget toenam van 4,4 miljard € in 2019 tot 8,6 miljard € in 2020 en 6,2 miljard € in 2021. Daarvan ging respectievelijk 3,9 miljard € in 2020 en 1,75 miljard € in 2021 naar tijdelijke werkloosheidsprogramma's om de schok van het lockdown beleid op te vangen. Ook het budget van overbruggingsrechten voor zelfstandigen werd fors opgetrokken ter compensatie: met 3,1 miljard € in 2020 en 1,9 miljard € in 2021. Vanaf 2022 doven beide tijdelijke maatregelen weer uit.

Anderzijds had de COVID-19 crisis een grotere impact op de werkloosheid in Vlaanderen dan in de andere gewesten. De werkloosheid steeg tussen februari en december met 5 % in Vlaanderen tegenover 3% in Wallonië en Brussel. Welnu, aangezien die crisis-gerelateerde, tijdelijke werkloosheid zwaarder doorwoog in het Vlaamse Gewest, volgden de toegekende budgetten dit eerder ongewone patroon wat betreft de werkloosheidsuitgaven ook. Dit komt duidelijk naar voor in Tabel 3, waar de 'normale' werkloosheidsuitkeringen relatief minder worden toegekend aan Vlamingen dan aan Walen en Brusselaars. Dit beeld keert echter om als we kijken naar de crisismaatregelen, en spiegelt zich meer aan de bevolkingsaantallen (voor de tijdelijke werkloosheid) en het aantal zelfstandigen in elk gewest (voor de overbruggingsrechten).

Tabel 3: Toekenning werkloosheidsuitgaven

	2020	2021	2022
Normale Werkloosheid			
Vlaamse gewest (VL)	40.4%	38.1%	36.0%
Waalse gewest (WAL)	40.6%	41.6%	43.7%
Brusselse gewest (BRU)	19.0%	20.3%	20.3%
Tijdelijke Werkloosheid			
Vlaamse gewest (VL)	58.7%	55.4%	53.9%
Waalse gewest (WAL)	30.3%	31.6%	33.8%
Brusselse gewest (BRU)	11.0%	13.0%	12.3%
Overbruggingsrechten			
Vlaamse gewest (VL)	61.9%	62.2%	62.4%
Waalse gewest (WAL)	27.9%	27.7%	27.5%
Brusselse gewest (BRU)	10.2%	10.1%	10.1%

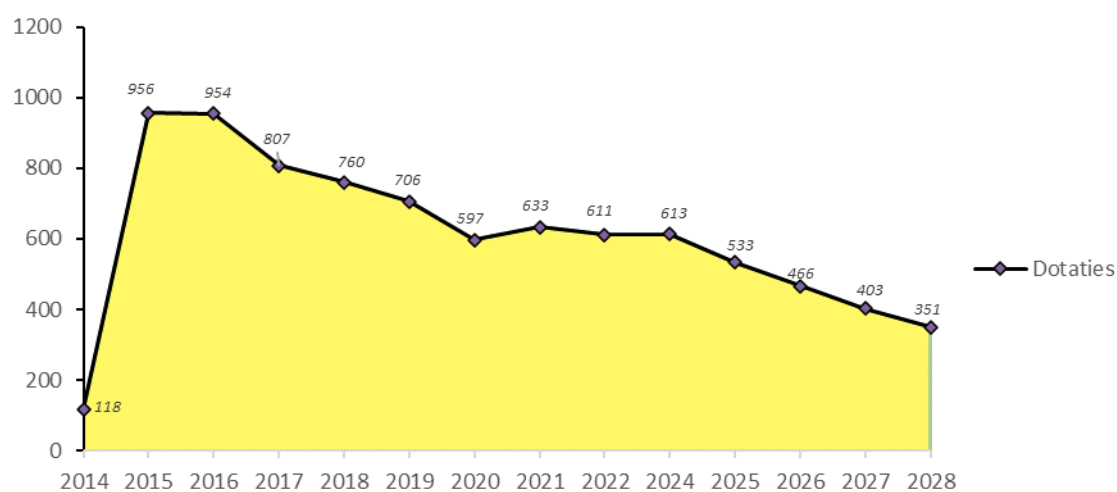
Bron: Federaal Planbureau, HERMREG.

Het is net omwille van deze dubbele tendens dat we de wel zeer scherpe daling vaststellen in de totale stromen in de werkloosheid vanuit Vlaanderen, waar we voor deze analyse de overbruggingsrechten bij rekenen. Aangezien er meer gebruik werd gemaakt van de overheidssteun in Vlaanderen, en aangezien de bedragen groter waren tijdens de crisisjaren, werd de totale uitgaande stroom uit de werkloosheid tijdens de covidjaren getemperd. Aangezien de tijdelijke werkloosheidsuitkeringen vooral proportioneel werden verdeeld overheen de gewesten, bleven de stromen wat dat luik betreft beperkt (omdat we hier de bevolkingsijking hanteren, zie ook Appendix B). Het zijn vooral de overbruggingsrechten uitgekeerd aan de zelfstandigen die een additionele inkomende stroom met zich meebrengen voor Vlaanderen.¹³ Dat laatste werd overigens buiten de berekeningen gehouden in de laatste update uitgevoerd door de Vlaamse Overheid, wat meteen ook het grootste verschil verklaart met onze update voor 2020. We geven dit grafisch weer in paragraaf 5.

3.4 DOTATIESTROMEN

De financiële uitstroom van de dotatiefinanciering nam merkbaar toe van 118 miljoen € in 2014 naar 956 miljoen € in 2015. Deze forse toename is het gevolg van de zesde staatshervorming, zoals in paragraaf 3.1 reeds aangehaald. De regio's ontvangen extra dotaties voor de overgedragen bevoegdheden. Het gaat onder andere over bevoegdheden zoals arbeidsmarktbeleid, kinderbijslag, ouderenzorg en gezondheidszorg.

Figuur 5: Financiële stromen van de dotatiefinanciering vanuit het Vlaamse Gewest (in miljoenen €)

De reden voor de graduele afname doorheen de tijd valt te zoeken bij de sanerings- en vergrijzingsinspanningen die ingebouwd werden in de Bijzondere Financieringswet (BFW), hervormd in het kader van diezelfde staatshervorming. Hierdoor nemen de totale dotatiebedragen proportioneel af doorheen de tijd, aangezien hun indexering in reële termen werd getemperd. Ook het zogenaamde overgangsmechanisme, dat stelselmatig wordt afgebouwd

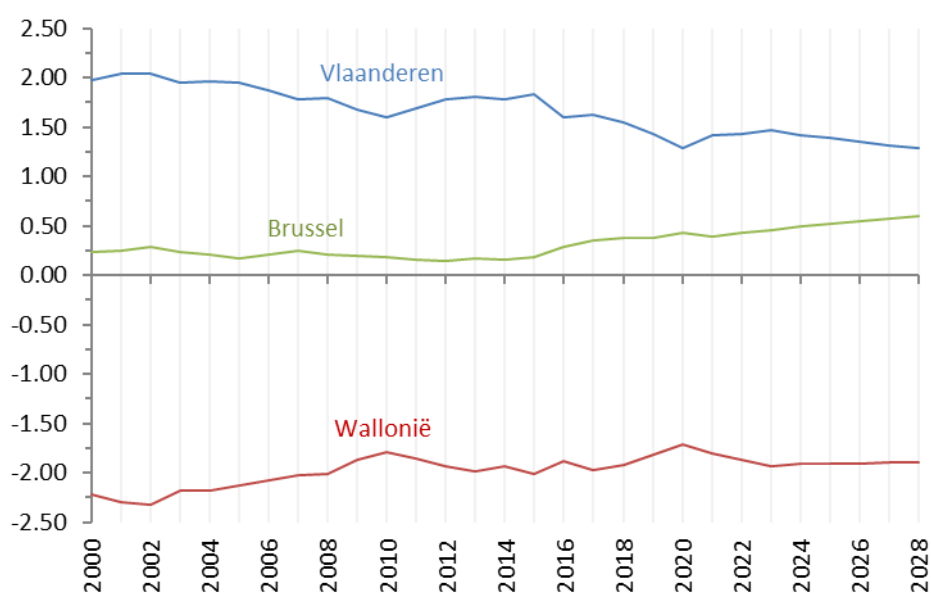
¹³ Omdat deze programma's zo goed als ten einde kwamen in 2023, en nog niet in werking traden in 2019, geven we in tabel 3 enkel de crisisjaren weer.

(in reële termen vanaf 2025) speelt hier een rol. Beide aspecten worden uitvoerig besproken in het basisrapport van 2017 en in een uitvoerige analyse van de nieuwe financieringswet (Decoster & Sas, 2013).

4. EVOLUTIE VAN DE FINANCIËLE STROMEN VAN 2000 TOT 2028

Figuur 6 hieronder geeft de financiële stromen voor de gewesten weer in % van het Belgische Bruto Binnenlandse Product (BBP). Een dergelijke tijdreeks laat een onderbouwde vergelijking toe van de stromen, zowel doorheen de tijd als tussen de gewesten onderling. Het Belgische BBP kwam in reële termen op 469 miljard € in 2023. In Appendix A zetten we dezelfde figuur uit in absolute bedragen (gecorrigeerd voor inflatie alsook per capita).

Figuur 6: Financiële stromen in % van het BBP

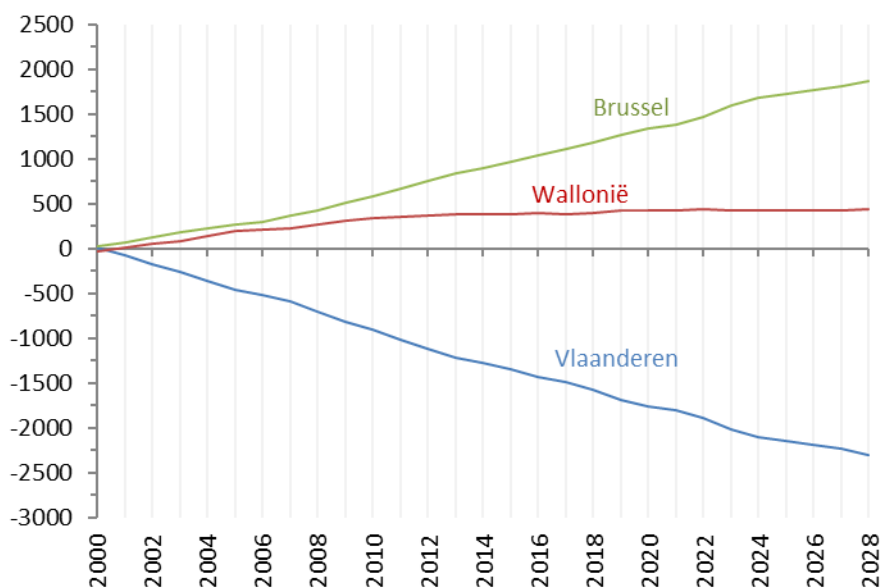
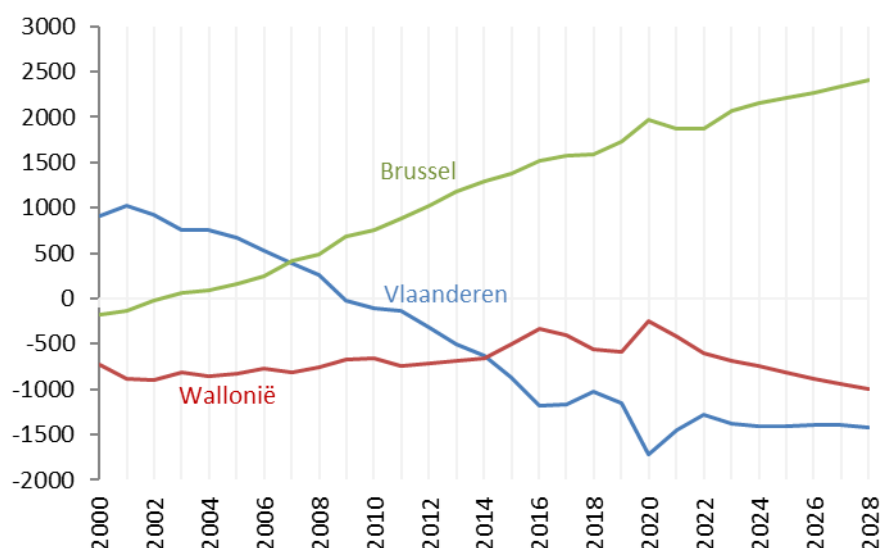
Vlaanderen en Brussel kennen uitgaande financiële stromen. Voor de beschouwde periode (2000-2028) dalen de uitgaande financiële stromen vanuit het Vlaamse Gewest van 1,98% van het BBP in 2000 tot 1,29% in 2023 en verder tot 1,29% in 2028. Brussel heeft een uitgaande stroom van om en bij 0,24% van het BBP bij de start van de periode. Die krimpt tot 0,14% in 2012, waarna er opnieuw een toename is tot 0,46% in 2023 en 0,6% in 2028. Beide stromen gaan naar Wallonië: de ingaande stroom bedroeg - 2,21% van het BBP in 2000 en kromp tot -1,79% in 2010. Tussen 2010 en 2015 is er opnieuw een toename tot -2,1% om daarna weer af te nemen, en te stabiliseren rond -1,85%.

De verklaringen voor de evoluties in het basisrapport van 2017 blijven geldig: de financiële stromen ‘convergeren’ tussen de gewesten, en dit om verscheidene redenen.

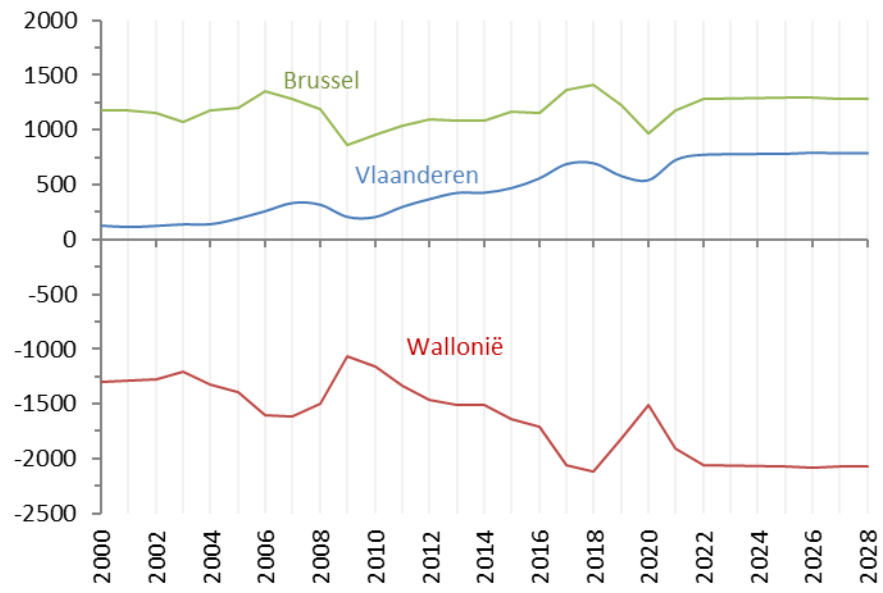
- Het basisrapport stelt dat de economische crisis van 2008-2010 harder toesloeg in de industrie en exportgerichte bedrijven die naar verhouding meer in Vlaanderen terug te vinden zijn.
- Vanaf 2013 hebben de hervormingen in het werkloosheidsstelsel ook een (beperkte) impact: de daling van het aantal uitkeringsgerechtigde werklozen tempert de uitgaande stroom vanuit Vlaanderen naar beide andere gewesten.

- De zesde staatshervorming zorgt voor een uitzonderlijke afname van de financiële stroom vanuit Vlaanderen vanaf 2015. Immers, ongeveer een kwart van de personenbelasting werd naar de gewesten overgeheveld, en verdwijnt dus uit de perimeter. Verder speelt de minder grote impact van de elasticiteitsbonus voor de federale overheid een rol vanaf 2015, en de saneringsinspanningen doorgespeeld aan de gewesten & gemeenschappen. Ten slotte financieren nieuwe dotaties de overgeheveldde kinderbijslag-, ouderenzorg-, en gezondheidszorgbevoegdheden. Het gaat om gemeenschapsbevoegdheden (de gemeenschappelijke gemeenschapscommissie voor Brussel), waardoor deze dotatiefinanciering op conto van Brussel komt (inkomende stroom). De sterk stijgende uitgaande stromen van de sociale zekerheid (vooral dan wat betreft de pensioenen) vanuit Brussel compenseert dat meer dan evenredig zodat Brussel vanaf 2016 een stijgende totale uitgaande stroom kent.
- De pandemie temperde weliswaar de uitgaande stroom vanuit Vlaanderen, maar dit effect was van korte duur. Een dergelijke schok toont nogmaals aan dat financiële stromen een uitdrukking van herverdeling zijn, maar ook in zekere zin interregionale verzekering belichamen (in dit geval via de werkloosheidsstelsels). Wanneer de economische motor in Vlaanderen stopt (in 2008 en 2020), convergeren de stromen.
- De algemene trend overheen de hele tijdsperiode is duidelijk: de pensioenuitkeringen (zowel private als ambtenarenpensioenen) en uitgaven in de gezondheidszorg wegen steeds zwaarder door in Vlaanderen omwille van haar verouderende bevolking. Dit tempert in toenemende mate de uitgaande financiële stroom vanuit Vlaanderen, en zal zich blijven versterken tot de vergrijzingsgolf achter ons ligt. Figuur 7 illustreert deze trend voor de pensioenen, waarbij de stromen omkeren vanaf 2000,¹⁴ en Figuur 7b geeft het algemene beeld voor de sociale zekerheidsuitgaven in globo.

¹⁴ Dit is louter toevallig, en kan aanleiding geven tot de verkeerde interpretatie dat er geen stromen zouden geweest zijn uit de pensioenen voor het jaar 2000. Kijken we naar de stromen berekend volgens de inkomensijking, bijvoorbeeld, zien we dat de ommekeer pas ingezet wordt in 2006.

Figuur 7a: Financiële stromen uit de RSZ pensioenen in miljoenen € (kettinprijzen)**Figuur 7b: Financiële stromen uit de totale RSZ uitgaven in miljoenen € (kettinprijzen)**

- Brussel, met haar relatief jongere bevolking, zit aan de keerzijde van deze medaille, en blijft ook een stijgende uitgaande stroom optekenen in de opbrengsten uit de vennootschapsbelasting. Dat laatste gaat enkel over een volume effect in de totale bedragen, aangezien de verdeelsleutel voor Brussel langzaam afneemt doorheen de tijd. We komen op deze punten terug in paragraaf 6, en zetten de stromen uit de Vennootschapsbelasting uit in Figuur 8 onderaan.

Figuur 8: Financiële stromen uit de Vennootschapsbelasting in miljoenen € (kettinprijzen)

5. INTERESTLASTEN UIT DE FEDERALE STAATSSCHULD

Van Rompuy en Bilsen (1988) en Buyst et al. (2012) argumenteren, in tegenstelling tot bijvoorbeeld Jennes (2021) die een voorraadbenadering hanteert, dat de interestlasten een bijkomende component horen te zijn in de jaarlijkse berekening (= stroombenadering) van de financiële stromen. In Decoster en Sas (2017) werd reeds aangetoond dat dit leidt tot een dubbeltelling. Om deze eerder technische argumentatie te verhelderen, presenteren we in wat volgt een eenvoudig rekenvoorbeeld. De theoretische onderbouwing geven we opnieuw mee in Appendix C.

Tabel 4: Een eenvoudig voorbeeld van dubbeltelling

Periode		1	2	3
Gewest A	Inkomsten (R _A)	480	480	480
	Uitgaven (E _A)	500	500	500
	Deficit	-20	-20	-20
Gewest B	Inkomsten (R _B)	320	320	320
	Uitgaven (E _B)	500	500	500
	Deficit	-180	-180	-180
Totale Inkomsten (R)		800	800	800
Totale Uitgaven (E)		1000	1000	1000
Deficit		-200	-200	-200
Transfers (a)	A	100	100	100
	B	-100	-100	-100
Totale schuld		200	420	662
Gewestelijke Schuld	A	20	38	54,2
	B	180	342	487,8
Gewestelijke schuld volgens draagkracht	A	120	228	325,2
	B	80	152	216,8
Totale interestlasten (10%)		20	42	66,2
Interestlasten op schuld	A	2	3,8	5,4
	B	18	34,2	48,8
Interestlasten op schuld volgens draagkracht	A	12	22,8	32,5
	B	8	15,2	21,7
Transfers interestlasten (b)	A	10	19	27,1
	B	-10	-19	-27,1
Totale transfers (a+b)	A	110	119	127,1
	B	-110	-119	-127,1

Om het argument in zijn meest eenvoudige vorm te gieten, schetsen we in tabel 4 een fictieve situatie van twee gewesten, A en B, die gedurende drie jaren beiden geconfronteerd worden met een deficit.

Voor de eenvoud veronderstellen we dat de fiscale inkomsten, de uitgaven en bijgevolg ook het deficit elk jaar hetzelfde zijn. Een vereenvoudiging die voorts helemaal geen rol speelt in de redenering.

Gewest A draagt elk jaar 480 bij tot de inkomsten en ontvangt voor 500 uit de uitgaven, en heeft bijgevolg jaarlijks een (virtueel) deficit van 20, in de tabel aangeduid als -20. Gewest B draagt elk jaar slechts 320 bij tot de inkomsten, en ontvangt voor diezelfde 500 aan uitgaven. Bijgevolg heeft gewest B jaarlijks een (virtueel) deficit van 180, in de tabel aangegeven als -180. Bemerkt dat gewest A derhalve voor 60% van de totale inkomsten zorgt, en gewest B voor 40%. In de veronderstelling dat gewesten A en B samen een land vormen, geeft dit op nationaal niveau 800 aan totale inkomsten en aan 1000 totale uitgaven, en bijgevolg een deficit van 200 op nationaal niveau. Er wordt dus jaarlijks nationaal een schuld van 200 gecreëerd. We veronderstellen om de berekening eenvoudig te houden dat de staat 10% interestlasten betaalt op haar totale schuld.

Wanneer we nu de intergewestelijke stromen berekenen voor dit eenvoudige rekenvoorbeeld, geeft dit volgens de inkomensijking voor gewest A een uitgaande stroom die gelijk is aan 100. Deze is gelijk aan het deficit van gewest A (-20) min 60% van het nationale deficit, d.w.z. het nationale deficit (hier dus -200) verdeeld volgens de inkomstensleutel.¹⁵ Voor gewest A geeft dit bijgevolg een stroom van $-20 - 0,6 \cdot (-200) = 100$. Voor gewest B geeft dezelfde berekening met een eigen deficit van -180 en een inkomstenverdelingsleutel van 40% een stroom van $-180 - 0,4 \cdot (-200) = -100$. We zien dus een uitgaande stroom van 100 van gewest A naar gewest B volgens inkomensijking.

Maar wat betekent dit nu voor de interestlasten? De jaarlijkse deficits van beide gewesten zorgen immers voor nationale schulden waarop jaarlijks interestlasten dienen te worden betaald, en gewest B is verantwoordelijk voor een groter deel van deze schuld. Dienen de stromen die we kunnen berekenen uit de jaarlijkse interestlasten dan niet bij de bovenstaande ‘conventionele’ stromen worden opgeteld? Op het eerste zicht lijkt dit logisch, maar toch is het antwoord negatief, aangezien de deficits in feite al vervat zitten in de jaarlijkse conventionele berekening. **Dit was overigens eveneens het geval geweest hadden we de bevolkingsijking gehanteerd in plaats van de inkomensijking, of eender welk andere ijking.**

Kijken we opnieuw naar ons rekenvoorbeeld, dan zien we inderdaad dat de stroom van 100 vanuit gewest A een situatie voorstelt waarbij het totale nationale deficit van 200 wordt verdeeld volgens het percentage van de totale inkomsten die uit gewest A komen, nl. 60% voor gewest A (480 van 800). Deze 120 min het eigen deficit van 20 komt op een stroom van 100. Omwille van de manier waarop deze is berekend (toewijzen van het deficit volgens inkomstensleutel) weerspiegelt de stroom van 100 bijgevolg een situatie waarin gewest A een totale bijdrage zou hebben geleverd aan de nationale inkomsten van 600 (480 plus 60% van het nationale deficit van 200, zijnde 120). Met andere woorden,

¹⁵ Zoals in Appendix B wordt uitgewerkt, is de intergewestelijke stroom in jaar t voor gewest i gelijk aan $T_i = PS_i - PS_i^*$, met $PS_i = R_i - E_i$ het primair saldo (surplus of deficit) van gewest i in jaar t , en $PS_i^* = \alpha_i \times (R - E) \equiv \alpha_i \times PS$ waarbij in het geval van berekening volgens inkomensijking de inkomstensleutel is gelijk aan de verhouding van de federale inkomsten opgehaald in gewest i en de totale inkomsten, zodat $\alpha_i = \frac{R_i}{R}$. Het cijfervoorbeeld zou echter evengoed kunnen uitgewerkt worden aan de hand van de bevolkingsijking, met $\alpha_i = \frac{N_i}{N}$.

de stroom van 100 weerspiegelt een situatie waarin gewest A zelf 120 zou geleend hebben om 600 bij te dragen aan de financiering aan de totale nationale uitgaven van 1000. Vermits gewest A in dit geval 600 bijdraagt aan de inkomstenkant en slechts 500 terugkrijgt aan de uitgavenkant, is er voor gewest A een uitgaande stroom van 100.

Voor gewest B bedraagt de stroom -100. We verdelen opnieuw het nationale deficit volgens inkomensijking, en wijzen daarmee 40% van de 200 toe aan gewest B. Ook in dit geval is het alsof gewest B 400 bijdraagt aan de inkomsten (320 in inkomsten en 80 in schuld), en 500 terugkrijgt in nationale uitgaven, wat een inkomende stroom van -100 betekent: gewest B krijgt 100 meer terug in uitgaven dan wat het bijdraagt. Opnieuw is deze stroom dus een reflectie van een fictieve situatie waarin gewest B 80 geleend zou hebben om in totaal 400 bij te dragen. Bemerkt: deze redenering betekent niet dat de 2 gewesten in ons rekenvoorbeeld effectief zelf schulden moeten aangaan, hun deficits resulteren wel degelijk in schulden op het nationale niveau. Wel betekent dit dat de manier waarop de stromen berekend worden dusdanig is dat het nationale deficit jaarlijks **onmiddellijk** verdeeld wordt onder de gewesten, alsof ze elk hun **eigen stuk** van het nationale deficit met gewestelijke schulden financiert.

Concreet betekent dit dat de berekening van de intergewestelijke stromen (via inkomensijking, maar eveneens via bevolkingsijking) **elk jaar** een impliciete verdeling van het deficit inhoudt, alsof elk gewest een stuk van het deficit zou financieren met schuld die dat gewest zelf verder draagt. Het jaarlijks toekennen van stromen uit de interestlasten volgend uit diezelfde schuld zou dus effectief een dubbeltelling impliceren. Eenvoudig uitgedrukt: je kan niet én jaarlijks een stroom berekenen waar de deficits in vervat zitten, én daarbovenop dan ook nog eens jaarlijks een stroom tellen die volgt uit de interestlasten op die deficits. Dat geeft een dubbeltelling, en geen onschuldige, aangezien op die manier de stromen aanzienlijk kunnen opgeblazen worden zoals wordt geïllustreerd in de onderste lijnen van tabel 4. Om die reden zetten we deze berekening dan ook in het rood in tabel 4: ze is methodologisch fout. In feite wordt er tweemaal langs de kassa gepasseerd.

De keuze die zich opdringt is met andere woorden een keuze tussen een **stroombenadering** die jaarlijks een bedrag toekent op basis van een gegeven situatie in één en hetzelfde jaar (inclusief deficits), **of** een **voorraadbenadering** die een geactualiseerd bedrag oplevert op basis van alle gerealiseerde deficits in het verleden. Het is deze laatste alternatieve berekening die we illustreren in Appendix C.1, en ook toegepast werd door Jennes (2021).

Om dit nog scherper te stellen, trekken we een parallel met een gezin dat een huis koopt van bv. €200000, en deze aankoop financiert met een hypothecaire lening. Indien we ons afvragen hoeveel deze woning aan het gezin heeft gekost, dan zijn er twee manieren om dit te berekenen. Ofwel nemen we de aankoopprijs, d.w.z. €200000 (de stroombenadering), ofwel nemen we de som van alle afbetalingen, verdisconteerd naar het moment van de aankoop (de voorraadbenadering). Indien we de interestvoet die de bank aanreken inclusief bankkosten gebruiken als disconto-voet, dan komen we in principe met deze tweede manier ook opnieuw bij de aankoopprijs van €200000 terecht. Dit is wat het huis gekost heeft aan het fictieve gezin, en de betaalde interestlasten zijn de prijs die het gezin betaalt om de betaling van het huis te kunnen spreiden in de tijd. Beide berekeningen mogen echter niet worden gemengd om de kost van het huis te berekenen: we mogen niet de aankoopprijs van

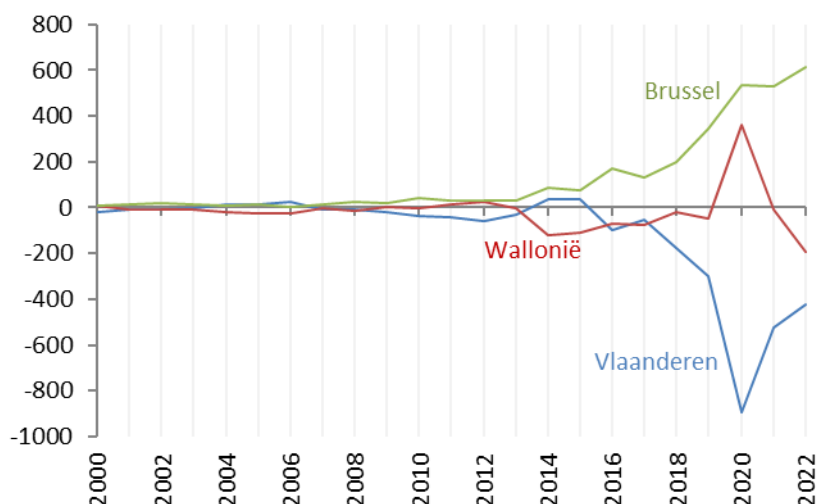
€200 000 nemen en daarbij dan nog eens jaarlijks de interestlasten bij tellen, vermits deze geen kost zijn van het huis, maar wel van het spreiden van de financiering van dat huis in de tijd. Het bijkomend in rekening nemen van de interestlasten zou een dubbeltelling zijn.

De stromen tussen de verschillende Belgische gewesten worden reeds vanaf het jaar 2000 in onze rapporten en het leeuwendeel van de andere (internationale) studies met behulp van de conventionele stroombenadering in kaart gebracht. Het argument kan echter gemaakt worden dat een deel van onze staatsschuld dateert van voor dit jaar, en daarom allicht eerdere stromen tussen verschillende gewesten belichaamt. De aangewezen manier om deze stromen in rekening te brengen lijkt echter om de stromen uit dit verleden op dezelfde coherente manier te berekenen als dat vandaag gebeurt. Hoe verder men teruggaat in het verleden, hoe moeilijker het immers wordt om accurate gegevens te verkrijgen over gewestelijke deficits, en hoe meer (mogelijk problematische) aannames hiervoor moeten gemaakt worden. Een oefening om de stromen uit de interestlasten op een deel van de staatsschuld uit een (veel) verder verleden toe te voegen aan cijfers die de intergewestelijke stromen per jaar weergeven is in ieder geval fout, zoals we hierboven aantonen. En indien men enkel kiest voor de voorraadbenadering, is het evenzeer aangewezen om hierover een breder en gedegen historisch onderzoek op te zetten, zeker als men ver teruggaat in de tijd.

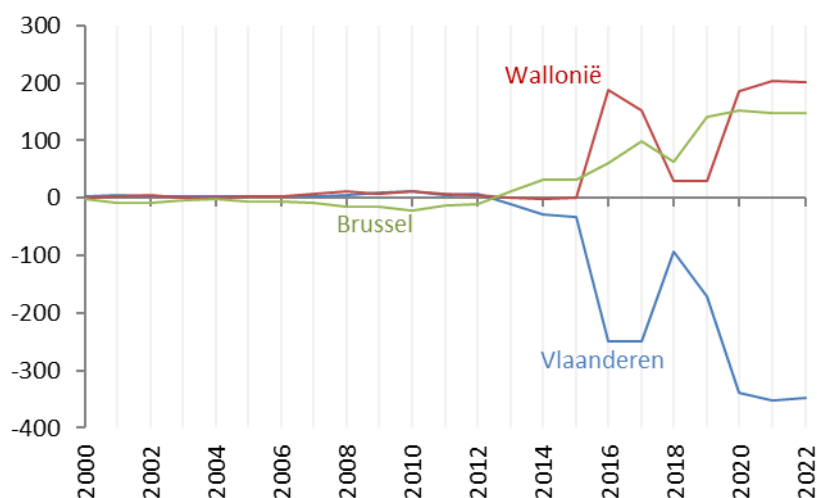
6. VERSCHILLEN MET UPDATE VAN 2021

We vergelijken in deze paragraaf de resultaten opgenomen in dit rapport (alook ons vorige rapport) met de laatste update uitgevoerd door de Vlaamse Overheid in 2021. Dit om de achterliggende drijfveren van de stromen nog scherper te kunnen kaderen en verklaren, maar ook ter validatie van onze eigen update. Hiervoor hanteren we een reeks figuren, waarbij een positief cijfer aangeeft dat, vergeleken met de vorige update, de stroom in deze update hoger uitkomt. Alle bedragen zijn nog steeds in kettinprijzen en miljoenen €.

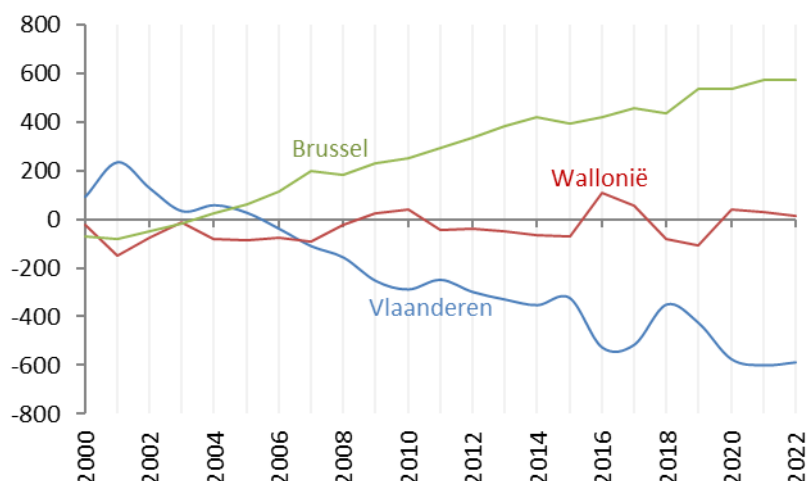
Uit figuur 9 komt duidelijk naar voren dat er aanzienlijke verschillen terug te vinden zijn tussen beide updates. Vooral de positie van Brussel is dan aanzienlijk gewijzigd, maar ook de crisis in 2020/2021 lijkt onderschat te zijn in de vorige update. In de volgende figuren zoomen we in op de relevante verklarende factoren, alook de stromen die ze met zich meebrengen ter verklaring. We gaan hierbij niet verder dan 2022, aangezien de laatste update dateert van 2021 en de vergelijkingsbasis om die reden minder relevant wordt vanaf 2023.

Figuur 9: Verschillen in totale financiële stromen (in miljoenen €)

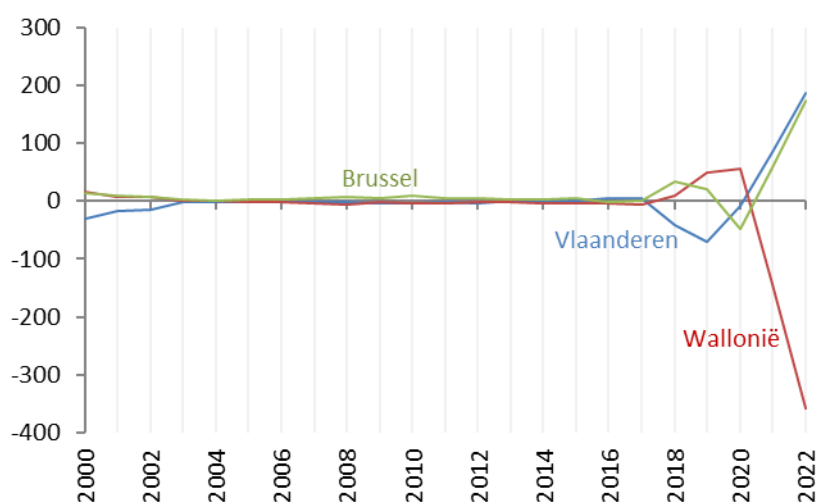
In figuur 10 merken we dat de stromen uit de Gezondheidszorg, als onderdeel van de Sociale Zekerheid, een belangrijk verschil vormen met de vorige update.

Figuur 10: Verschillen in financiële stromen uit de Gezondheidszorg (in miljoenen €)

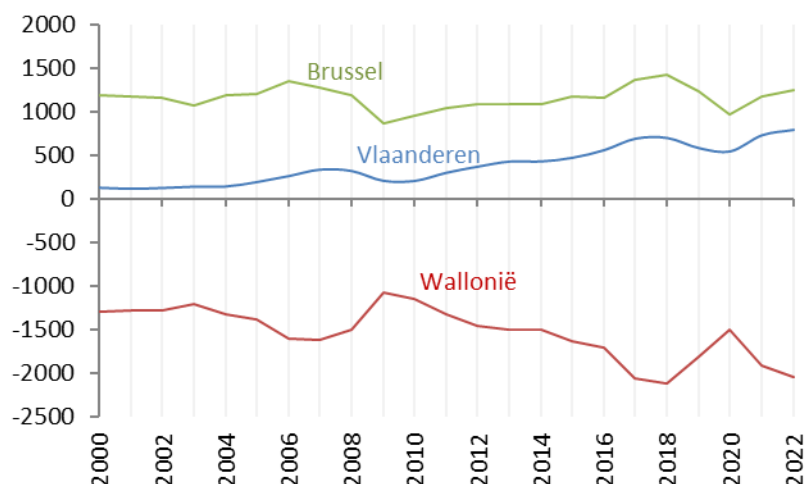
Dit ligt aan het feit dat, voor het eerst sinds het opstellen van het basisrapport, de cijfers van de gezondheidszorg werden geüpdatet tot het jaar 2020 (op basis van NBB data, regionale rekeningen), wat niet gebeurde voor vorige updates. Het resultaat is dat de uitgaande transfer voor het relatief jongere Brusselse Gewest meer doorweegt, aangezien de uitgaven van de gezondheidszorg ondertussen hoger uitkomen dan destijds geschat werd. Dit volume effect wordt bovendien versterkt door een evolutie in de verdeelsleutel zelf vanaf 2015, waarbij ook de verdeling van gezondheidszorguitgaven minder en minder in de schoot van het Brusselse Gewest valt. Dit illustreren we in figuur 11.

Figuur 11: Financiële stromen uit de Gezondheidszorg (in miljoenen €)

Een volgende groot verschil tussen de update van 2021 en de onze, zit vervat in de stromen uit de vennootschapsbelasting. We illustreren in figuur 12.

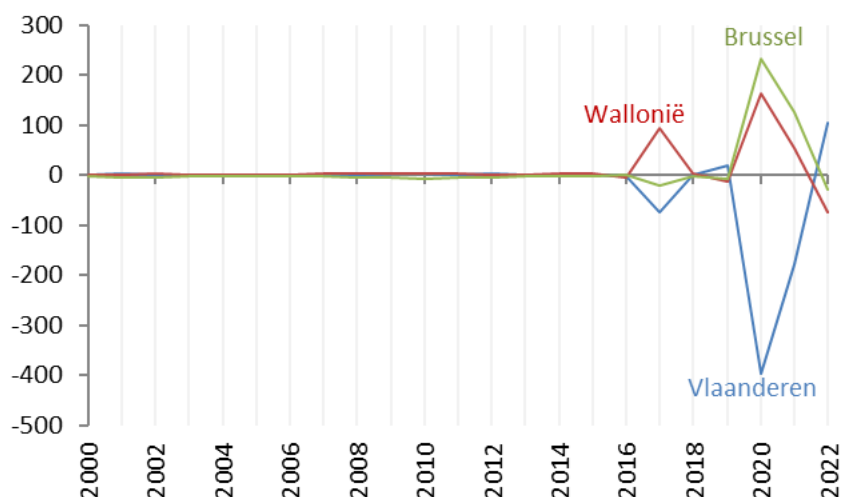
Figuur 12: Verschillen in financiële stromen uit de Vennootschapsbelasting (in miljoenen €)

De correctie voor 2019 volgt hoofdzakelijk uit een iets gunstigere verdeelsleutel voor Wallonië, maar de grote verschillen op te meten in 2021 en 2022 liggen helemaal bij een volume effect: de operende ontvangsten uit de Vennootschapsbelasting werden in 2020/21, ten tijde van de laatste update, nog aanzienlijk onderschat (met zo'n 2 à 3 miljard €). Dit plaatje zien we ook bestendig in figuur 13, waar we de stromen zelf uitzetten, en de relance zich duidelijk toont in de reeksen vanaf 2020, zelfs in reële termen, en de neerwaartse trend vanaf 2009 zich doorzet voor Wallonië.

Figuur 13: Financiële stromen uit de Vennootschapsbelasting (in miljoenen €)

Het moge trouwens, voor goed begrip, duidelijk zijn dat we in onze berekeningen de opbrengsten uit de vennootschapsbelasting toekennen aan de gewesten op basis van de **bruto toegevoegde waarde** gecreëerd binnen hun grenzen. Dit gaat met andere woorden de eenvoudige allocatie op basis van hoofdzetels ruimschoots voorbij, aangezien het Instituut voor Nationale Rekeningen de methodologie hanteert aanbevolen door Eurostat.¹⁶

Tenslotte geven we, voor de volledigheid, nogmaals het plaatje weer van de werkloosheidsuitgaven in figuur 14.

Figuur 14: Verschillen in financiële stromen uit de Werkloosheid

¹⁶ Voor het toekennen van de bruto toegevoegde waarde wordt gewerkt met verdeelsleutels op basis van (forfaitaire) lonen, premies, opzeggingsvergoedingen, patronale bijdragevermindering voor doelgroepen, etc. Deze methode is verfijnder dan een allocatie op basis van het aantal jobs per gevestigd bedrijf, en capteert veel van de positieve spill-overs binnen de Brusselse economische zone wat betreft haar geavanceerde (tech) start-up en dienstensector (in de economische literatuur beschreven als een 'agglomeratie-effect').

Zoals we reeds uitvoerig beschreven in paragraaf 3.3, ligt het grote verschil in dit geval bij het betrekken van de stromen in de overbruggingsrechten voor zelfstandigen. Dit komt duidelijk naar voren in de figuur voor 2020 en 2021, waar het proportioneel grotere aandeel van Vlaamse zelfstandigen zich laat voelen.

7. REFERENTIES

ABAFIM (2004). “Financiële transfers tussen de Belgische Gewesten.” Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, pp. 1-9. Administratie Budgettering, Accounting en Financieel Management.

Algoed, K. (2008). “Interregionale fiscale stromen: Een toepassing van het 'balance sheet federalism' voor het jaar 2005.” Rapport in opdracht van het Departement Fiscaliteit en Begroting, Vlaamse Regering, pp. 1-23.

Buyst, E., Jennes, G., en Reynaerts, J. (2010). « Update van de berekening van de stromen van overheidsmiddelen tussen de Gewesten voor het jaar 2007.” Vives Beleidspaper 13.

Cornille, D., Kumps, D., Stinglhamber, P., & Van Parys, S. (2021). “Interregional transfers via the federal government and social security.” *Economic Review*, (ii), 5-28.

Decoster, A. en Sas, W. (2013). “De nieuwe Bijzondere Financieringswet van de 6de staatshervorming: werden de beloften ingelost?” FLEMOSI discussion paper 28, pp. 1-71. Online via:

<https://willemsas.files.wordpress.com/2016/10/flemosi-dp28-decoester-sas-2013-financieringswet.pdf>

Decoster, A., & Sas, W. (2017). “Interregionale financiële stromen in België van 2000 tot 2020. Rapport in opdracht van de Vlaamse Regering.” Online via:

<https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/66002>

Dury, D., Eugène, B., Langenus, G., Cauter, K. V., en Meensel, L. V. (2008). “Intergewestelijke overdrachten en solidariteitsmechanismen via de overheidsbegroting.” *Economisch Tijdschrift III*, Nationale Bank van België, pp. 99-120.

Jennes, G. (2014). “Publieke transferten tussen de Belgische Gewesten 2007-2011.” Vives Briefings.

Jennes, G. (2021). “Interregional fiscal transfers resulting from central government debt: New insights and consequences for political economy.” *Kyklos*, 74(2), 196-223.

Van Rompuy, P. en Bilsen, V. (1988). “10 jaar Financiële stromen tussen de Gewesten in België.” *Leuvense Economische Standpunten* 45. Centrum voor Economische Studiën (CES), K.U.Leuven.

APPENDIX A: FINANCIËLE STROMEN IN DETAIL: UITSPLITSING, INKOMENSIJNING & AMBTENARENLOPEN

Tabel A1: Financiële stromen uitgesplitst
(in miljoenen € kettingsprijzen, bevolkingsijking, met ambtenarenlonen)

	2000	2005	2010	2015	2019	2020	2021	2023	2024	2026	2028
Totaal in miljoenen €											
Vlaamse gewest (VL)	6514	7081	6266	7632	6400	5440	6330	6913	6754	6648	6471
Waalse gewest (WAL)	-7295	-7716	-7011	-8375	-8117	-7245	-8111	-9061	-9090	-9328	-9509
Brusselse gewest (BRU)	781	634	744	744	1717	1805	1782	2148	2335	2680	3037
Federale Overheid											
Vlaamse gewest (VL)	3513	3937	3792	4585	3922	3768	4327	4813	4739	4787	4774
Waalse gewest (WAL)	-4387	-4519	-3985	-4937	-4597	-4285	-4905	-5496	-5474	-5612	-5671
Brusselse gewest (BRU)	875	582	193	352	675	517	578	683	734	826	897
Sociale Zekerheid											
Vlaamse gewest (VL)	2890	3010	2424	2091	1772	1075	1369	1409	1402	1396	1347
Waalse gewest (WAL)	-2750	-2925	-2846	-2837	-3041	-2569	-2780	-3159	-3263	-3469	-3660
Brusselse gewest (BRU)	-139	-85	422	745	1270	1494	1412	1750	1861	2074	2313
Dotaties											
Vlaamse gewest (VL)	112	135	50	956	706	597	633	692	613	466	351
Waalse gewest (WAL)	-157	-271	-179	-602	-478	-391	-426	-407	-353	-246	-178
Brusselse gewest (BRU)	46	137	130	-354	-228	-206	-208	-285	-260	-219	-173

Tabel A2: Financiële stromen uitgesplitst
(in miljoenen € kettingprijzen, inkomensijking, met ambtenarenlonen)

	2000	2005	2010	2015	2019	2020	2021	2023	2024	2026	2028
Totaal in miljoenen €											
Vlaamse gewest (VL)	5574	6240	5842	6949	5863	5532	5987	6577	6412	6375	6282
Waalse gewest (WAL)	-6168	-6832	-6612	-7780	-7625	-7326	-7801	-8746	-8767	-9064	-9321
Brusselse gewest (BRU)	594	593	770	830	1762	1794	1814	2169	2355	2689	3039
Federale Overheid											
Vlaamse gewest (VL)	1404	1566	1725	1720	1511	1583	1673	1894	1900	1928	1937
Waalse gewest (WAL)	-1513	-1665	-1858	-2176	-2163	-2221	-2310	-2614	-2661	-2740	-2795
Brusselse gewest (BRU)	109	100	133	456	651	638	636	720	761	812	857
Sociale Zekerheid											
Vlaamse gewest (VL)	2889	3231	2757	2355	2010	1840	2035	2204	2212	2333	2374
Waalse gewest (WAL)	-3096	-3523	-3343	-3327	-3484	-3383	-3575	-4048	-4161	-4483	-4744
Brusselse gewest (BRU)	207	292	585	972	1475	1543	1540	1844	1950	2150	2370
Dotaties											
Vlaamse gewest (VL)	1281	1443	1360	2874	2342	2110	2278	2480	2300	2115	1971
Waalse gewest (WAL)	-1559	-1645	-1411	-2277	-1978	-1722	-1916	-2084	-1944	-1841	-1783
Brusselse gewest (BRU)	278	201	51	-598	-364	-387	-363	-396	-356	-273	-188

**Tabel A3: Financiële stromen in nominale, reële, % van BBP en per capita termen
(bevolkingsijking, met ambtenarenlonen)**

	2000	2005	2010	2015	2019	2020	2021	2023	2024	2026	2028
In miljoenen € (kettinprijzen)¹⁷											
Vlaamse gewest (VL)	6514	7081	6266	7632	6400	5440	6330	6913	6754	6648	6471
Waalse gewest (WAL)	-7295	-7716	-7011	-8375	-8117	-7245	-8111	-9061	-9090	-9328	-9509
Brusselse gewest (BRU)	781	634	744	744	1717	1805	1782	2148	2335	2680	3037
In miljoenen € (lopende prijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	5068	6050	5826	7632	6863	5922	7093	8525	8553	8733	8787
Waalse gewest (WAL)	-5676	-6592	-6518	-8375	-8705	-7888	-9089	-11121	-11462	-12212	-12876
Brusselse gewest (BRU)	608	542	692	744	1842	1966	1997	2596	2908	3478	4090
In % van BBP											
Vlaamse gewest (VL)	1.98%	1.95%	1.60%	1.83%	1.43%	1.29%	1.41%	1.47%	1.42%	1.36%	1.29%
Waalse gewest (WAL)	-2.21%	-2.13%	-1.79%	-2.01%	-1.82%	-1.72%	-1.81%	-1.93%	-1.91%	-1.90%	-1.89%
Brusselse gewest (BRU)	0.24%	0.17%	0.19%	0.18%	0.38%	0.43%	0.40%	0.46%	0.49%	0.55%	0.60%
Per Capita (in €, kettinprijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	1097	1172	1002	1184	971	821	951	1021	992	968	934
Waalse gewest (WAL)	-2185	-2272	-2004	-2333	-2234	-1988	-2223	-2460	-2461	-2516	-2554
Brusselse gewest (BRU)	814	630	683	633	1421	1482	1460	1738	1886	2170	2462
Per Capita (in €, lopende prijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	853	1001	932	1184	1042	893	1066	1259	1256	1272	1268
Waalse gewest (WAL)	-1700	-1941	-1863	-2333	-2396	-2164	-2491	-3019	-3103	-3294	-3459
Brusselse gewest (BRU)	634	538	635	633	1524	1613	1637	2100	2349	2816	3316

¹⁷ Deze tijdreeksen werden gecorrigeerd voor inflatie, met als basisjaar 2015. De ongecorrigeerde bedragen, in lopende prijzen, geven we weer in het tweede luik van tabellen A2-5.

**Tabel A4: Financiële stromen in nominale, reële, % van BBP en per capita termen
(inkomensijking, met ambtenarenlonen)**

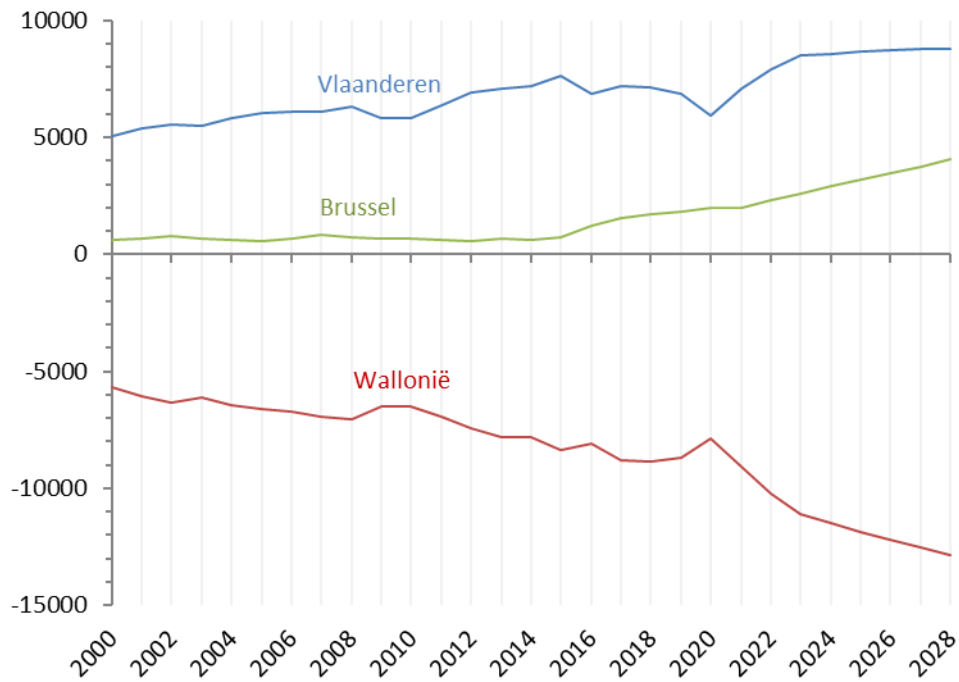
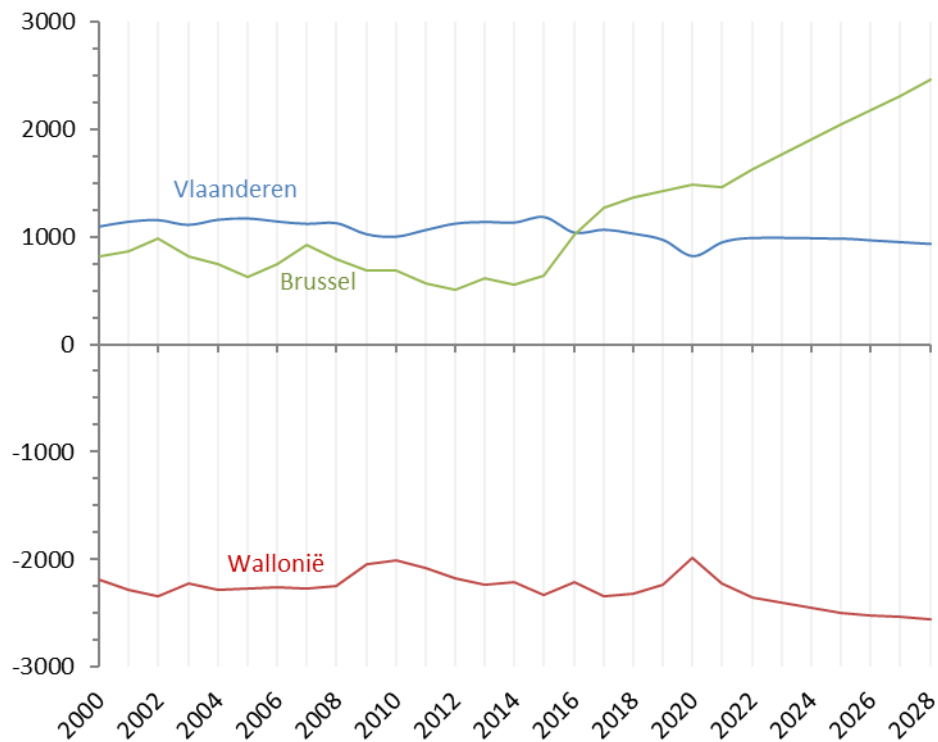
	2000	2005	2010	2015	2019	2020	2021	2023	2024	2026	2028
In miljoenen € (kettingprijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	5574	6240	5842	6949	5863	5532	5987	6577	6412	6375	6282
Waalse gewest (WAL)	-6168	-6832	-6612	-7780	-7625	-7326	-7801	-8746	-8767	-9064	-9321
Brusselse gewest (BRU)	594	593	770	830	1762	1794	1814	2169	2355	2689	3039
In miljoenen € (lopende prijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	4336	5332	5431	6949	6288	6023	6709	8111	8120	8375	8529
Waalse gewest (WAL)	-4799	-5838	-6147	-7780	-8177	-7976	-8741	-10734	-11055	-11866	-12622
Brusselse gewest (BRU)	462	506	716	830	1889	1953	2033	2623	2935	3491	4093
In % van BBP											
Vlaamse gewest (VL)	1.69%	1.71%	1.50%	1.67%	1.31%	1.31%	1.34%	1.40%	1.35%	1.30%	1.25%
Waalse gewest (WAL)	-1.87%	-1.88%	-1.69%	-1.87%	-1.71%	-1.73%	-1.74%	-1.87%	-1.84%	-1.85%	-1.85%
Brusselse gewest (BRU)	0.18%	0.16%	0.20%	0.20%	0.39%	0.42%	0.40%	0.46%	0.49%	0.55%	0.60%
Per Capita (in €, kettingprijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	938	1022	934	1078	890	835	900	972	942	928	907
Waalse gewest (WAL)	-1847	-2021	-1890	-2167	-2098	-2010	-2138	-2375	-2374	-2445	-2504
Brusselse gewest (BRU)	620	680	706	707	1458	1473	1487	1755	1902	2177	2464
Per Capita (in €, lopende prijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	730	882	869	1078	954	909	1008	1198	1193	1220	1231
Waalse gewest (WAL)	-1437	-1719	-1757	-2167	-2250	-2188	-2396	-2914	-2993	-3201	-3391
Brusselse gewest (BRU)	482	503	657	707	1563	1604	1666	2123	2370	2827	3318

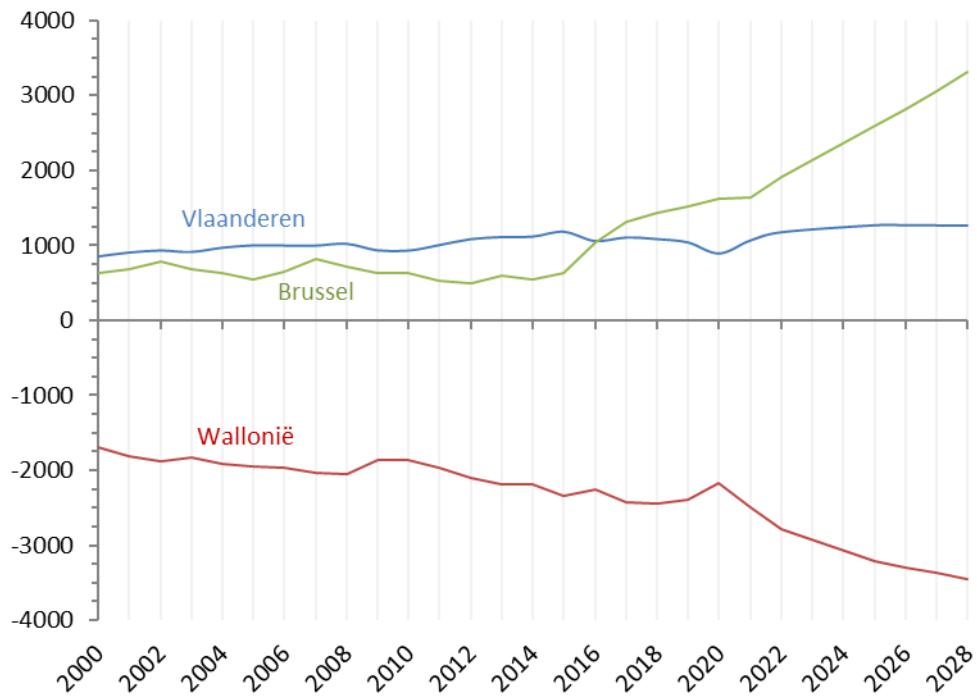
**Tabel A5: Financiële stromen in nominale, reële, % van BBP en per capita termen
(bevolkingsijking, zonder ambtenarenlonen)**

	2000	2005	2010	2015	2019	2020	2021	2023	2024	2026	2028
In miljoenen € (kettinprijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	6241	6793	5971	7355	6137	5176	6059	6607	6434	6311	6118
Waalse gewest (WAL)	-6957	-7333	-6576	-7906	-7660	-6786	-7646	-8548	-8561	-8789	-8961
Brusselse gewest (BRU)	716	540	605	551	1523	1611	1587	1941	2127	2478	2843
In miljoenen € (lopende prijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	4856	5804	5551	7355	6582	5635	6789	8148	8149	8291	8307
Waalse gewest (WAL)	-5413	-6265	-6114	-7906	-8216	-7388	-8568	-10489	-10794	-11504	-12133
Brusselse gewest (BRU)	557	461	563	551	1634	1753	1779	2341	2644	3213	3826
In % van BBP											
Vlaamse gewest (VL)	1.89%	1.87%	1.53%	1.76%	1.38%	1.23%	1.35%	1.41%	1.35%	1.29%	1.22%
Waalse gewest (WAL)	-2.11%	-2.02%	-1.68%	-1.90%	-1.72%	-1.61%	-1.71%	-1.82%	-1.80%	-1.79%	-1.78%
Brusselse gewest (BRU)	0.22%	0.15%	0.15%	0.13%	0.34%	0.38%	0.35%	0.41%	0.45%	0.51%	0.56%
Per Capita (in €, kettinprijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	1097	1172	1002	1184	931	781	911	976	945	919	883
Waalse gewest (WAL)	-2185	-2272	-2004	-2333	-2108	-1862	-2096	-2321	-2318	-2371	-2407
Brusselse gewest (BRU)	814	630	683	633	1261	1322	1301	1570	1718	2007	2305
Per Capita (in €, lopende prijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	817	960	888	1141	999	850	1020	1204	1197	1208	1199
Waalse gewest (WAL)	-1621	-1845	-1748	-2202	-2261	-2027	-2349	-2848	-2923	-3103	-3259
Brusselse gewest (BRU)	581	458	516	469	1352	1439	1458	1894	2136	2602	3101

**Tabel A6: Financiële stromen in nominale, reële, % van BBP en per capita termen
(inkomensijking, zonder ambtenarenlonen)**

	2000	2005	2010	2015	2019	2020	2021	2023	2024	2026	2028
In miljoenen € (kettingprijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	5016	5606	5193	6240	5215	4878	5327	5859	5680	5635	5538
Waalse gewest (WAL)	-5488	-6087	-5844	-6933	-6815	-6525	-6983	-7846	-7850	-8136	-8386
Brusselse gewest (BRU)	473	481	652	693	1600	1646	1656	1987	2169	2500	2848
In miljoenen € (lopende prijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	3902	4790	4827	6240	5593	5311	5970	7226	7194	7404	7520
Waalse gewest (WAL)	-4270	-5201	-5433	-6933	-7309	-7103	-7826	-9629	-9897	-10650	-11355
Brusselse gewest (BRU)	368	411	606	693	1716	1792	1856	2403	2703	3246	3836
In % van BBP											
Vlaamse gewest (VL)	1.52%	1.54%	1.33%	1.50%	1.17%	1.16%	1.19%	1.25%	1.19%	1.15%	1.10%
Waalse gewest (WAL)	-1.67%	-1.68%	-1.50%	-1.66%	-1.53%	-1.54%	-1.56%	-1.67%	-1.65%	-1.66%	-1.67%
Brusselse gewest (BRU)	0.14%	0.13%	0.17%	0.17%	0.36%	0.39%	0.37%	0.42%	0.46%	0.51%	0.57%
Per Capita (in €, kettingprijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	844	928	831	968	791	736	801	866	834	821	799
Waalse gewest (WAL)	-1643	-1792	-1671	-1931	-1875	-1790	-1914	-2130	-2125	-2195	-2253
Brusselse gewest (BRU)	493	478	598	589	1324	1351	1358	1608	1752	2025	2309
Per Capita (in €, lopende prijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	657	793	772	968	849	801	897	1068	1057	1078	1085
Waalse gewest (WAL)	-1279	-1531	-1553	-1931	-2011	-1949	-2145	-2614	-2680	-2873	-3051
Brusselse gewest (BRU)	383	408	556	589	1420	1471	1521	1944	2183	2628	3110

Figuur A1: Financiële stromen voor de gewesten in miljoenen € (lopende prijzen)**Figuur A2: Financiële stromen voor de gewesten in € per capita (kettingprijzen)**

Figuur A3: Financiële stromen voor de gewesten in € per capita (lopende prijzen)

APPENDIX B: KEUZE VAN HET IJKPUNT

Gelijkaardig aan het voorbeeld in paragraaf 2, volgen de intergewestelijke financiële stromen uit de vergelijking van gewestelijke inkomsten R_i (“R” van “revenues”) met een ijkpunt dat we voorstellen door R_i^* , en een vergelijking van gewestelijke uitgaven E_i (“E” van “expenditures”) met een ijkpunt dat we voorstellen door E_i^* . We bemerken dat gewestelijke uitgaven en gewestelijke inkomsten hier betrekking hebben op de federale uitgaven en inkomsten zoals die toegewezen worden aan het gewest op basis van de verdeelsleutels die we voorstellen in paragraaf 3.3 van het basisrapport. Met deze notatie kunnen we de vergelijking van feitelijke inkomsten en uitgaven met het ijkpunt als volgt voorstellen:

$$T_i = (R_i - R_i^*) + (E_i^* - E_i), \quad (1)$$

waarbij T_i staat voor de netto-transfer vanuit gewest i . Inderdaad, stel dat in gewest i meer federale middelen opgehaald worden dan aangegeven door het ijkpunt, zodat $R_i > R_i^*$, dan kan dat, gegeven het ijkpunt, beschouwd worden als een transfer van gewest i naar alle andere gewesten. Stel bovendien dat in gewest i ook minder van de federale middelen wordt uitgegeven dan aangegeven door het ijkpunt, waardoor $E_i < E_i^*$, dan is er een tweede bron van transfer vanuit gewest i , nl. de afwijking van de uitgaven van het ijkpunt.

Hieronder bespreken we de twee concrete invullingen van de ijkpunten R_i^* en E_i^* die in de meeste studies gebruikt werden: een bevolkingsijking en een inkomensijking. Ze zijn beide neer te schrijven als de keuze van een specifieke relatie van het ijkpunt tot de totale federale inkomsten R en uitgaven E (uit de perimeter), waarbij $R = \sum_i R_i$ en $E = \sum_i E_i$. Dat wil zeggen dat de redelijk geachte inkomsten R_i^* en uitgaven E_i^* , in verhouding staan tot de totale federale inkomsten R en de totale federale uitgaven E . We drukken dit uit aan de hand van de parameter α_i , met name:

$$\begin{aligned} R_i^* &= \alpha_i \times R \\ E_i^* &= \alpha_i \times E \end{aligned} \quad (2)$$

waarbij we veronderstellen dat $0 \leq \alpha_i \leq 1$, zodat de redelijk geachte bedragen uitgedrukt door het ijkpunt in (2) nooit hoger of lager kunnen liggen dan de totale bedragen. Bovendien leggen we op dat $\sum_{i=1}^3 \alpha_i = 1$, om te garanderen dat de transferstromen berekend volgens (1) sommeren tot nul tussen de gewesten. Zoals we in de paragrafen B.1 en B.2 hieronder aantonen ligt het verschil tussen de berekeningen volgens de bevolkings- en inkomensijking enkel in de keuze van de parameter α_i . Beide methodes kiezen er trouwens voor om dezelfde α_i te gebruiken aan de inkomsten- en de uitgavenzijde. Dat is niet noodzakelijk.

B.1 De bevolkingmethodiek (bevolkingsijking)

In een recente studie van de interregionale transfers uitgevoerd door de Nationale Bank van België, vullen Dury et al. (2008) en Cornille et al. (2021) de parameter α_i in op basis van bevolkingscijfers:

$$\alpha_i = \frac{N_i}{N}, \quad (3)$$

waarbij N_i staat voor de bevolking van gewest i en $N = \sum_{i=1}^3 N_i$ voor de totale bevolking. De keuze voor dit ijkpunt betekent dat de transfer voor gewest i uit (1) kan geschreven worden als

$$T_i = \left(R_i - N_i \times \frac{R}{N} \right) + \left(N_i \times \frac{E}{N} - E_i \right). \quad (4)$$

Met andere woorden, zolang de uitgaven E_i of inkomsten R_i gerealiseerd binnen de grenzen van gewest i niet afwijken van een scenario waarin de uitgaven en inkomsten *per capita* dezelfde zijn in heel de federatie, is er geen sprake van een transferstroom. Het ijkpunt wordt daardoor in feite vastgeprikt als de *nationale* per capita uitgaven of inkomsten, wat duidelijk naar voren komt eens we (4) herformuleren als een per capita transfer:

$$\frac{T_i}{N_i} = \left(\frac{R_i}{N_i} - \frac{R}{N} \right) + \left(\frac{E}{N} - \frac{E_i}{N_i} \right). \quad (5)$$

De transfer per capita bestaat uit een per capita transfer aan de inkomstzijde en een per capita transfer aan de uitgavenzijde. De per capita transfer aan de inkomstzijde volgt uit het verschil

tussen de per capita inkomsten $\frac{R_i}{N_i}$ gerealiseerd in gewest i en het ijkpunt ingevuld door de

nationale per capita inkomsten $\frac{R}{N}$. De per capita transfer aan de uitgavenzijde in (5) volgt uit de

afwijking van de per capita primaire uitgaven $\frac{E_i}{N_i}$ gerealiseerd in gewest i en het ijkpunt, dat hier

uitgedrukt wordt door de per capita nationale primaire uitgaven $\frac{E}{N}$. Draagt een gewest per hoofd

meer bij tot de federale staatskas dan het nationale gemiddelde met andere woorden, en geeft de federale overheid per hoofd minder dan gemiddeld uit in dat gewest, dan is de transfer positief.

Het is tenslotte ook aan de hand van (5) dat we de berekende transferbedragen in paragraaf 0 kunnen opsplitsen in hun belangrijkste basisbestanddelen. Zo kan het transferbedrag binnen het stelsel van de sociale zekerheid (RSZ) voor gewest i bijvoorbeeld geschreven worden als

$$T_i^{rsz} = N_i \times \left(\frac{R_i^{rsz}}{N_i} - \frac{R^{rsz}}{N} \right) + N_i \times \left(\frac{E^{rsz}}{N} - \frac{E_i^{rsz}}{N_i} \right), \quad (6)$$

waarbij het superscript “rsz” verwijst naar de uitgaven (uitkeringen) en inkomsten (sociale bijdragen) binnen het stelsel van de sociale zekerheid. Deze transferstroom kan dan opgeteld worden bij de resterende transferbedragen, om te komen tot de algemene formule in (5). Omgekeerd kunnen we (6) tevens verder opsplitsen in relevant geachte onderdelen, zoals ook gebeurt in paragraaf 3 of 0.

B.2 De inkomensmethodiek (inkomensijking)

Er zijn ook andere invullingen mogelijk voor α_i in (2), en dus andere concretisering van het ijkpunt. Zo hanteren verscheidene studies – bvb. Van Rompuy en Bilsen (1988), ABAFIM (2004), Algoed (2008), Buyst et al. (2010 en 2012) of Jennes (2014) – een invalshoek waarbij de gewestelijke bijdrage aan de federale inkomsten centraal staat voor wat betreft het vastleggen van het ijkpunt. Parameter α_i wordt vastgelegd, niet op basis van bevolkingscijfers, maar op basis van de gewestelijke bijdrage tot de federale inkomsten:

$$\alpha_i = \frac{R_i}{R}. \quad (7)$$

De transferformule van vergelijking (1) wordt daardoor:

$$T_i = \left(R_i - \frac{R_i}{R} \times R \right) + \left(\frac{R_i}{R} \times E - E_i \right) \quad (8)$$

zodat de transfer vanuit de bijdrageterm verdwijnt, en de transfer volledig terug te brengen is tot een afwijking van de gewestelijke uitgaven van het ijkpunt:

$$T_i = \frac{R_i}{R} \times E - E_i. \quad (9)$$

Een positieve transfer drukt nu uit dat de inwoners van een gewest, in vergelijking met hun bijdrage aan de federale inkomsten, minder van de federale uitgaven hebben genoten. Een negatieve transfer drukt uit dat inwoners van een gewest, in vergelijking met hun bijdrage aan de federale inkomsten, meer uitgaven of uitkeringen hebben genoten. Wanneer de federale overheid met andere woorden minder uitgeeft aan de inwoners van gewest i dan het gewest à rato van haar eigen economische kracht had kunnen uitgeven aan haar eigen inwoners, dan is er sprake van een uitgaande transfer. Is deze verhouding in evenwicht, dan krijgen de inwoners van dat gewest “waar voor hun geld”, en is er sprake van een juiste teruggave, i.e. “juste retour”, van hun bijdragen aan de federale overheidsinkomsten.

Het is trouwens ook op basis van formule (9) dat we de transferbedragen berekend op basis van bovenstaande inkomensijking in paragraaf 0 zullen opsplitsen in de belangrijkste basisbestanddelen. Nemen we opnieuw het voorbeeld van de sociale zekerheid (RSZ), dan krijgen we voor gewest i dat

$$T_i^{rsz} = \frac{R_i}{R} \times E^{rsz} - E_i^{rsz}, \quad (10)$$

waarbij het superscript “rsz” hier nog steeds verwijst naar de uitgaven (uitkeringen) binnen het stelsel van de sociale zekerheid. Wat opvalt in (10) is dat de inkomsten niet specifiek verwijzen naar de sociale zekerheid, maar blijven slaan op de totale, federale inkomsten (entiteit I) inclusief de sociale zekerheid. Omwille van de breuk in de algemene formule (9) kunnen we deze uitdrukking immers enkel aan uitgavenzijde ontbinden in haar bestanddelen.

We kunnen tenslotte de inkomensijking uitgedrukt in (9) ook schrijven in termen van de grootheid die het ijkpunt van de methode schraagt. In dit geval is dat niet gewestelijke bevolkingsgrootte zoals bij de bevolkingsijking, maar de gewestelijke inkomsten R_i , zodat

$$\frac{T_i}{R_i} = \frac{E}{R} - \frac{E_i}{R_i}. \quad (11)$$

De transferstroom wordt in (11) dus niet uitgedrukt in per capita termen, maar in “per € gewestelijke inkomsten”.

B.3 Een algemene formule

Bovenstaande zou de indruk kunnen wekken dat de keuze van het ijkpunt van heel groot belang is. We tonen nu aan dat dit slechts tot op zekere hoogte het geval is. Inderdaad, in het voorbeeld van paragraaf 2.1 was al duidelijk dat in bepaalde gevallen een verschillende keuze voor het ijkpunt, toch tot dezelfde transfer leidt. Om na te gaan onder welke omstandigheden de keuze van het ijkpunt neutraal is voor de berekening van de transfer, herschikken we de transferformule (1) als volgt:

$$\begin{aligned} T_i &= (R_i - R_i^*) + (E_i^* - E_i) \\ \Rightarrow T_i &= (R_i - E_i) + (E_i^* - R_i^*). \end{aligned} \quad (12)$$

De eerste term op de tweede lijn van vergelijking (12) kan – binnen de context van de inkomsten en uitgaven van de perimeter – gelezen worden als een ‘gewestelijk primair saldo’. We stellen het voor als

$$PS_i = R_i - E_i, \quad (13)$$

voor elk gewest i . De transferberekening kan bijgevolg geherinterpreteerd worden als een vergelijking van het feitelijk gewestelijk primair saldo in (13) met een ijkpunt voor het primair saldo PS_i^* , gedefinieerd als

$$PS_i^* = R_i^* - E_i^*, \quad (14)$$

zodat de transferstroom T_i voor gewest i in (12) zich laat optekenen als

$$T_i = PS_i - PS_i^* . \quad (15)$$

Inderdaad, wanneer het werkelijk primaire saldo PS_i in (15) groter uitvalt dan het ijkpunt PS_i^* , betekent dit dat de federale overheid minder uitgaf in gewest i dan uitgedrukt door het ijkpunt (zodat $E_i < E_i^*$), en/of er meer middelen ophaalde (waardoor $R_i > R_i^*$).

De keuze van het ijkpunt, zoals uitgedrukt door vergelijking (2) hierboven, kan derhalve ook herschreven worden als een vastlegging van het ijkpunt in termen van het primair saldo:

$$PS_i^* = \alpha_i \times (R - E) \equiv \alpha_i \times PS , \quad (16)$$

waarbij $PS = (R - E)$ gelijk is aan het nationale primaire saldo (van de perimeter). We kunnen de transferformule in (15) dus ook schrijven als

$$T_i = PS_i - \alpha_i \times PS . \quad (17)$$

De verhouding α_i tot het nationale primaire saldo PS ligt met andere woorden aan de basis van de transferstroom berekend in (17). Welnu, het is deze laatste uitdrukking die duidelijk maakt dat de berekende transfers niet meer afhangen van de keuze van α_i wanneer de nationale inkomsten en uitgaven binnen de perimeter in evenwicht zijn, en bijgevolg, $PS = 0$. De interregionale transfers zijn in dat geval direct terug te brengen tot het verschil tussen inkomsten en uitgaven toegekend aan elk gewest:

$$T_i = PS_i - 0 \equiv R_i - E_i , \quad (18)$$

Enkel indien op nationaal vlak wél een tekort of overschot wordt geboekt speelt de invulling van α_i een rol. Dit laat ons toe de bovenstaande bevolkings- en inkomensijking te herformuleren als

$$T_i = (R_i - E_i) - \frac{N_i}{N} \times (R - E) , \quad (19)$$

voor de bevolkingsmethodiek, en

$$T_i = (R_i - E_i) - \frac{R_i}{R} \times (R - E) , \quad (20)$$

voor de inkomensmethodiek. We leren uit beide uitdrukkingen dat de keuze van het ijkpunt een rechtstreekse impact heeft op de transferberekening wanneer het saldo van inkomsten en uitgaven opgenomen in de perimeter ($R - E$) niet gelijk is aan 0. **Zodra we met andere woorden meer inkomsten opnemen in de “perimeter” van de berekeningen dan uitgaven, zal de bevolkingsijking in (19) leiden tot hogere uitgaande transfers vergeleken met de inkomensijking in (20) wanneer**

$\frac{N_i}{N} < \frac{R_i}{R}$, en vice versa. De keerzijde hiervan is dat de transfers voor ontvangende gewesten hoger

zullen zijn onder de NBB methode wanneer $\frac{N_i}{N} > \frac{R_i}{R}$, en vice versa.

In tabel B1 en tabel B2 onderaan geven we zowel de verdeelsleutels als de perimeter¹⁸ weer gehanteerd voor de berekeningen. Uit beide tabellen valt duidelijk op te maken dat in dit geval de inkomsten opgenomen in de perimeter inderdaad hoger uitkomen dan de uitgaven. Een gevolg daarvan is dus dat voor Vlaanderen, waarvoor $\frac{N_i}{N} < \frac{R_i}{R}$, de uitgaande stroom hoger zal zijn onder de bevolkingsijking, dan volgens de inkomensijking. We geven ook de verhouding mee voor de +65 jarigen, wat in grote mate de evolutie van de financiële stromen in de pensioenen verklaart zoals uitgelegd in paragraaf 3.

Tabel B1: Bevolkings- en inkomenspercentages
(inkomen op basis van alle inkomsten in perimeter)

	2000	2005	2010	2015	2019	2020	2021	2023	2024	2026	2028
Bevolking											
Vlaamse gewest (VL)	58.0%	57.9%	57.7%	57.5%	57.6%	57.7%	57.7%	57.9%	58.0%	58.1%	58.3%
Waalse gewest (WAL)	32.6%	32.5%	32.3%	32.0%	31.8%	31.7%	31.7%	31.5%	31.5%	31.4%	31.3%
Brusselse gewest (BRU)	9.4%	9.6%	10.1%	10.5%	10.6%	10.6%	10.6%	10.6%	10.5%	10.5%	10.4%
Bevolking +65											
Vlaamse gewest (VL)	58.1%	59.8%	61.1%	61.3%	61.5%	61.7%	61.8%	61.9%	62.0%	62.1%	62.2%
Waalse gewest (WAL)	32.6%	31.6%	30.7%	31.0%	31.2%	31.1%	31.1%	31.1%	31.1%	31.1%	31.1%
Brusselse gewest (BRU)	9.3%	8.6%	8.1%	7.6%	7.3%	7.2%	7.1%	7.0%	6.9%	6.8%	6.7%
Inkomen											
Vlaamse gewest (VL)	61.8%	62.0%	61.7%	62.2%	62.0%	62.2%	62.2%	62.3%	62.3%	62.3%	62.4%
Waalse gewest (WAL)	28.1%	28.1%	28.5%	27.9%	27.7%	27.8%	27.6%	27.4%	27.4%	27.4%	27.3%
Brusselse gewest (BRU)	10.1%	9.8%	9.8%	9.9%	10.2%	10.1%	10.2%	10.3%	10.3%	10.3%	10.3%

¹⁸ We geven de uitsplitsing voor 2022 waarin enkel met administratieve data gewerkt wordt, wat geen groot verschil met 2023 of 2024 geeft in percentages.

**Tabel B2: Federale inkomsten en uitgaven opgenomen in de perimeter van de studie
(lopende prijzen, % in termen van totale primaire uitgaven entiteit I)**

voor 2022	In mio €	In % van totaal
Inkomsten (R)		
<i>Personenbelasting</i>	45955	21.3
<i>BTW</i>	36487	16.9
<i>Accijnzen</i>	9798	4.5
<i>Vennootschapsbelasting</i>	21723	10.0
<i>Roerende voorheffing</i>	4345	2.0
<i>Belastingen op kapitaal</i>	321	0.1
<i>Werknemersbijdragen</i>	27581	12.8
<i>Patronale bijdragen</i>	43175	20.0
Totaal Perimeter 1 & 2	199111	87.6
Uitgaven (E)		
<i>Pensioenen</i>	39152	18.1
<i>Werkloosheidsuitkeringen</i>	5445	2.5
<i>Tijdskrediet & vervroegd pensioen</i>	660	0.3
<i>Brugpensioen</i>	405	0.2
<i>Geneeskundige verzorging</i>	33569	15.5
<i>Ziekte & Invaliditeit</i>	12016	5.6
<i>Kinderbijslag</i>	0	0
<i>Arbeidsongevallen</i>	320	0,1
<i>Beroepsziekte</i>	236	0,1
<i>Fonds voor sluiting van ondernemingen</i>	109	0,05
<i>Federale sociale bijstand</i>	1765	0.8
<i>Overheidspensioenen</i>	12141	5.6
<i>Doelgroepen (RSZ vermindering)</i>	313	0.1
<i>Dienstencheques</i>	0	0.0
<i>Sociale Maribel</i>	1333	0.6
<i>Overuren, nacht & ploegenarbeid</i>	1993	0.9
<i>Dotaties Gewesten & Gemeenschappen</i>	45157	20.9
Totaal Perimeter 1	154614	71,5
<i>+ Verloning overheidspersoneel</i>	10587	4,9
= Totaal Perimeter 2	165201	76,4

APPENDIX C: INTERESTLASTEN UIT DE FEDERALE OVERHEIDSSCHULD

In deze paragraaf tonen we aan waarom de interestlasten volgend uit federale staatsschuld *geen* aanleiding geven tot bijkomende financiële stromen, bovenop de stromen die hierboven berekend werden. Dat doen we door de financiële stromen ook uit te drukken als een vergelijking tussen een feitelijke schuld en een schuld die er zou geweest zijn in een ijkingspunt. Dit zal duidelijk maken dat er ontegensprekelijk een dubbeltelling gebeurt wanneer men de interestbetalingen toevoegt aan de berekende financiële stromen.

C.1 Transfers in termen van de federale staatsschuld

De federale staatsschuld D^t in een bepaald jaar t is het rechtstreekse gevolg van de primaire tekorten – maar ook overschotten – gerealiseerd in het verleden. De optelsom van al deze tekorten en overschotten in het verleden, waar natuurlijk ook interest op verschuldigd is, geeft dan de volgende uitdrukking voor de totale staatsschuld

$$D^t = \sum_{s=1}^t (E^s - R^s) (1+r)^{t-s} \equiv - \sum_{s=1}^t PS^s (1+r)^{t-s}, \quad (21)$$

waarbij het primaire saldo in jaar s gegeven wordt door $PS^s = (R^s - E^s)$, en we de interestvoet r voor de eenvoud als constant veronderstellen doorheen de tijd. We leren uit (21) dat de federale staatsschuld in jaar t gelijk is aan de geactualiseerde som van alle primaire saldi uit het verleden, met de interestvoet als actualisatiefactor. In die zin is de schuld steeds een *voorraadvariabele*, aangezien deze niet enkel opgebouwd werd in jaar t maar het gevolg is van alle primaire tekorten of overschotten geboekt in het verleden. Een voorraadvariabele wordt immers steeds berekend op basis van meerdere, terugkerende variabelen volgend uit verschillende tijdsperiodes die we, omwille van hun terugkerend karakter, *stroomvariabelen* noemen. In het geval van (21) kunnen we bijgevolg stellen dat de voorraadvariabele van de federale staatsschuld gelijk is aan de geactualiseerde samenvoeging van de jaarlijks terugkerende stroomvariabelen van de primaire saldi PS^s , geboekt in elk jaar s .

Belangrijk is nu dat bij de berekeningswijze van de financiële stromen zoals geïntroduceerd in Appendix B, de transferbedragen T_i^t eveneens uitgedrukt worden als jaarlijks terugkerende *stroomvariabelen*

$$T_i^t = (PS_i^t - PS_i^{t*}), \quad (22)$$

Het werkelijke primaire saldo PS_i^t geboekt in jaar t in gewest i wordt hierbij steeds afgewogen tegen het primair saldo PS_i^{t*} ingevuld volgens het gekozen ijkpunt, hetgeen op zijn beurt afhangt van de gehanteerde parameter α_i^t in kwestie.¹⁹

Welnu, om de financiële stromen te kunnen schrijven in functie van een schuldconcept dienen we de stroomvariabele T_i^t berekend volgens (22) te vertalen naar een voorraadvariabele. Hiervoor tellen we alle voorgaande financiële stromen – tevens berekend volgens (22) maar dan voor de voorgaande jaren – op bij het transferbedrag in jaar t , en actualiseren we. Het resultaat van een dergelijke oefening geeft ons een ‘gecumuleerd’ transferbedrag CT_i^t , dat we kunnen schrijven als

$$CT_i^t = \sum_{s=1}^t T_i^s (1+r)^{t-s}, \quad (23)$$

of nog, na invoegen van (22), als

$$CT_i^t = \sum_{s=1}^t PS_i^s (1+r)^{t-s} - \sum_{s=1}^t PS_i^{t*} (1+r)^{t-s}. \quad (24)$$

Het enige verschil tussen de transferformules (22) en (24) is dus het tijdspectief, waarbij (24) volgt uit de geactualiseerde optelsom van (22) doorheen de tijd. Om de voorraadvariabele gegeven in (24) om te zetten in termen van een schuldconcept, doen we tenslotte beroep op een fictief gedachtenexperiment. Hierbij veronderstellen we dat de gewesten in het verleden steeds hun eigen *federale* tekorten moesten financieren op de financiële markten, waardoor de federale schuldopbouw voor elk gewest i op gelijkaardig wijze als in (21) zou kunnen geschreven worden als

$$D_i^t = - \sum_{s=1}^t PS_i^s (1+r)^{t-s}. \quad (25)$$

Op basis van deze gewestelijk gedefinieerde uitdrukking van de schuld kunnen we (24) herschrijven in termen van een schuldconcept, zodat²⁰

$$CT_i^t = D_i^{t*} - D_i^t, \quad (26)$$

We leren uit (26) dat de gecumuleerde waarde van de transferbedragen ook kan geschreven worden als een afweging tussen twee afzonderlijke *voorraadvariabelen*. Aan de ene kant vinden we de schuld D_i^t opgebouwd door gewest i in het scenario waarin de gewesten in het verleden zelf moesten instaan voor geboekte primaire tekorten, als ware ze onafhankelijke landen. Langs de andere kant vinden we

¹⁹ Zoals ook gespecificeerd in paragraaf 3, wordt het primair saldo $PS_i^{t*} = \alpha_i^t (R^t - E^t)$ in het ijkingspunt volgens de bevolkingsmethodiek toegekend aan de gewesten op basis van een bevolkingssleutel, en binnen de inkomensmethodiek met behulp van een inkomstensleutel. De bevolkingssleutel is gelijk aan de verhouding van de gewestelijke bevolking en de nationale bevolking, zodat $\alpha_i = \frac{N_i}{N}$. De inkomstensleutel is gelijk aan de verhouding van de federale inkomsten opgehaald in gewest i en de totale inkomsten, zodat $\alpha_i = \frac{R_i}{R}$.

²⁰ Hierbij definiëren we de gewestelijke schuld in het ijkpunt als $D_i^{t*} = \alpha_i D^t$, en veronderstellen we voor de eenvoud dat de verhouding α_i^t niet veranderde doorheen de tijd. Deze laatste assumptie is niet restrictief wat betreft onze bevindingen.

een schuldconcept uitgedrukt door $\alpha_i D^t$, waarbij een gewest drager is van de totale schuld à rato van haar bijdrage aan de federale staatskas in het geval van de inkomensinvulling van α_i , of op basis van haar bevolkingsaandeel volgens de bevolkingsmethodiek. Een gewest met een ‘positieve’ schuldpositie $D_i^t < 0$ in (26) – i.e. gekenmerkt door een positieve gecumuleerde waarde van haar primaire saldi in jaar t – wordt op deze manier een netto-bijdrager van transfers aan gewesten met een ‘negatieve’ schuldpositie. Het ijkpunt voor een dergelijke afweging wordt dan gevormd door de totale schuld verdeeld volgens de inkomens- of de bevolkingsmethodiek.

C.2 Transfers uit de interestlasten

Stel nu dat we ook de interestlasten die volgen uit eventuele schuldfinanciering in eerdere periodes zouden willen betrekken bij de transferberekening. Van Rompuy en Bilsen (1988) of Buyst et al. (2012) stellen hiertoe een uitbreiding van (22) voor, waarbij de interestlasten voor een bepaald jaar t als bijkomende uitgaven ingevoegd worden, zodat

$$\widetilde{T}_i^t = (PS_i^t - IL_i^t) - (PS_i^{*t} - IL_i^{*t}) \equiv T_i^t + (IL_i^{*t} - IL_i^t), \quad (27)$$

met \widetilde{T}_i^t de uitgebreide transferstroom, IL_i^* de feitelijke interestlasten verschuldigd door gewest i , en IL_i^* de interestlasten volgend uit de keuze van het ijkpunt zoals hierboven beschreven. De resterende vraag is nu hoe de interestlasten binnen dit uitgebreid perspectief daadwerkelijk toegewezen kunnen worden aan de gewesten. Om hierop te antwoorden, hebben we logischerwijs eerst een uitdrukking IL^t nodig voor de totale, federale interestlasten in een bepaald jaar. Na gebruik van (21) bovenaan, en nog steeds aan een constant veronderstelde interestvoet van r , komen deze totale interestlasten in jaar t neer op

$$IL^t = rD^{t-1} \equiv -r \sum_{s=1}^{t-1} PS^s (1+r)^{t-1-s}, \quad (28)$$

aangezien de interestlast verschuldigd in jaar t berekend wordt op de uitstaande schuld van het voorgaande jaar. Voeren we nu éénzelfde oefening uit voor de gewesten – nog steeds binnen het gedachtenexperiment bovenaan beschreven, waarbij de gewesten zelf instaan voor hun tekorten en de financiering van hun schuld – dan krijgen we

$$IL_i^t = rD_i^{t-1} \equiv -r \sum_{s=1}^{t-1} PS_i^s (1+r)^{t-1-s}, \quad (29)$$

hetgeen ook de “werkelijke” interestlast van de gewesten omvat in het werk van Van Rompuy en Bilsen (1988) of Buyst et al. (2012). Wat betreft de interestlasten IL_i^* ingevuld volgens het ijkpunt, krijgen we de volgende uitdrukking

$$IL_i^{*t} = rD_i^{t-1*} \equiv -r \sum_{s=1}^{t-1} PS_i^{*s} (1+r)^{t-1-s}, \quad (30)$$

waarbij ook hier de gekozen parameter α_i^t van het ijkpunt vervat zit in PS_i^{*t} . Wanneer we vervolgens de “werkelijke” interestlasten, zoals afgeleid bovenaan in (29), samen met de interestlasten volgend uit de ijkpunt keuze in (30) meenemen in de uitgebreide transferformule (27), dan krijgen we dat

$$\widetilde{T}_i^t = T_i^t + r \left(\sum_{s=1}^{t-1} PS_i^s (1+r)^{t-1-s} - \sum_{s=1}^{t-1} PS_i^{*s} (1+r)^{t-1-s} \right). \quad (31)$$

Aan de hand van de uitdrukking voor de jaarlijks berekende transferbedragen in (22), kunnen we (31) tenslotte ook schrijven als

$$\tilde{T}_i^t = T_i^t + r \left(\sum_{s=1}^{t-1} T_i^s (1+r)^{t-1-s} \right). \quad (32)$$

Het betrekken van de interestlasten bij de transferberekening komt met andere woorden neer op het in rekening brengen van de opportuiniteitskost van de transferbedragen zoals berekend volgens (22) – i.e. volgens de ‘klassieke’ formule zonder interestlasten – voor *alle voorgaande* periodes. Voor een bijdragend gewest betekent (32) bijgevolg dat de interest berekend op bijvoorbeeld het transferbedrag T_i^{t-1} in jaar $t-1$, in het daaropvolgende jaar t beschouwd wordt als bijkomende uitgaande transfer, en vice versa voor een ontvangend gewest. Bestuderen we (32) nu van naderbij, dan zien we dat het hier in feite niet meer gaat om een uitdrukking van de transfers als een jaarlijkse stroomvariabele zoals in de ‘klassieke’ formule (22), maar eerder om een combinatie van een stroomvariabele T_i^t en een bewerking op een voorraadvariabele waarin alle voorgaande transfers ook worden opgenomen, zijnde de tweede term aan rechterzijde van (32).

Een dergelijke uitbreiding van de transferformule veroorzaakt echter een methodologische fout, die duidelijk naar boven komt eens we opnieuw de gecumuleerde waarde in jaar t van alle voorgaande transferbedragen berekenen, maar dan inclusief de interestlasten volgens (27), zodat nu

$$\widetilde{CT}_i^t = \sum_{s=1}^t \tilde{T}_i^s (1+r)^{t-s} \equiv \sum_{s=1}^t \left[T_i^s + r \left(\sum_{x=1}^{s-1} T_i^x (1+r)^{s-1-x} \right) \right] (1+r)^{t-s}, \quad (33)$$

waarbij we (32) rechtstreeks invoegden om de gelijkheid aan rechterzijde te bekomen in (33), en hetgeen we ook als volgt kunnen opsplitsen

$$\widetilde{CT}_i^t = \sum_{s=1}^t T_i^s (1+r)^{t-s} + r \sum_{s=1}^t \left(\sum_{x=1}^{s-1} T_i^x (1+r)^{s-1-x} \right). \quad (34)$$

In termen van de gecumuleerde waarde van de ‘klassieke’ transferbedragen CT_i^t , zoals gedefinieerd in (23), kunnen we (34) ook schrijven als

$$\widetilde{CT}_i^t = CT_i^t + r \sum_{s=1}^{t-1} CT_i^s (1+r)^{t-1-s}. \quad (35)$$

De berekening die ook de interestlasten mee opneemt in (27) impliceert dus een sommatie van *meerdere* voorraadvariabelen, waarbij stroomvariabelen uit het verleden herhaaldelijk bij elkaar opgeteld worden. Immers, in de sommatie aan rechterzijde van (35) wordt de gecumuleerde waarde van de ‘klassieke’ transfers CT_i^s – zoals berekend in (23) op basis van de stroomvariabelen T_i^s voor elk jaar tussen t_0 en het jaar s – opgenomen voor *alle* voorgaande punten in de tijd. Dit maakt de dubbeltelling binnen een cumulatie-oefening overduidelijk. We kunnen dit bijkomend illustreren door – zoals in paragraaf C.1 bovenaan – de gecumuleerde waarde in (35) te herformuleren in termen van de voorraadvariabele van de schuldopbouw, waardoor

$$\widetilde{CT}_i^t = \left(D_i^{t*} + r \sum_{s=1}^{t-1} D_i^{s*} (1+r)^{t-1-s} \right) - \left(D_i^t + r \sum_{s=1}^{t-1} D_i^s (1+r)^{t-1-s} \right), \quad (36)$$

wat het equivalent vormt van (26), maar dan voor de foute formule die de interestlasten integreert. Wat (36) nogmaals aan het licht brengt is dat bij het berekenen van de gecumuleerde waarde van de transfers – met inbegrip van de interestlasten – *dezelfde* voorraadvariabele bij elkaar worden

opgeteld, in dit geval de federale schuldopbouw D_i^t . Vanuit methodologisch oogpunt is dit onjuist, aangezien bijvoorbeeld de voorraadvariabele D^{t-1} op zich al een optelsom vormt van alle stroomvariabelen T_i^s voor elk jaar tussen t_0 en het jaar s , hetgeen ook opgaat voor D^t . De twee voorraadvariabelen bij elkaar optellen zoals voorgesteld onder de sommatietekens in (36) is een herhaalde dubbeltelling.